Proiect finanţat de Uniunea Europeană

Suportul UE pentru sectorul privat, în contextul Acordurilor de Asociere/ZLSAC

Raport rezumat – Republica Moldova

Proiectul nr. 2014/345014 - Versiunea 1

This project is funded by
The European Commission

DAI
Proudly Incorporating HTSPE
A project implemented by
DAI Europe

DAI
Thamesfield House
Boundary Way
Hemel Hempstead
Herts HP2 7SR
United Kingdom
Tel: +44 (0) 1442 202400
Fax: +44 (0) 1442 266438
Web: www.dai.com

S.A. Sopex N.V.
Generaal Lemanstraat, 74
2600 Antwerpen
Belgium
Tel : 03 285 39 88
Fax : 03 285 39 96
Email : sopex@sopex.be
Web: www.sopex.be

Această publicație a fost produsă cu sprijinul Uniunii Europene. Conținutul acestei publicaţii intră în responsabilitatea exclusivă a DAI și în niciun caz nu se poate considera că reflectă punctele de vedere ale Uniunii Europene.

(5014102)

CUPRINS

1. INTRODUCERE 1

1.1 DEFINIŢII ÎMM 1

1.2 SECTORUL ÎMM DIN REPUBLICA MOLDOVA 1

2. ASPECTELE ŞI DOMENIUL DE IMPACT 3

2.1 IDENTIFICAREA PREVEDERILOR CHEIE ALE AA/ZLSAC CARE VOR AFECTA AFACERILE 3

2.2 ANALIZA GAP 4

3. REZULTATELE SONDAJULUI 8

3.1 REZULTATELE SONDAJULUI ÎMM-URILOR 8

3.2 SONDAJUL INSTITUŢIILOR DE SUPORT ÎN AFACERI ȘI AL PROIECTELOR DE SPRIJIN AL AFACERILOR 11

3.3 SONDAJUL INSTITUȚIILOR FINANCIARE 13

4. PRINCIPALELE CONSTATĂRI 15

4.1 NECESITĂŢILE ÎMM-URILOR PENTRU A SE CONFORMA NORMELOR DE AFACERI AFLATE ÎN SCHIMBARE ÎN TIMPUL IMPLEMENTĂRII AA/ZLSAC 15

4.2 AMPLOAREA ȘI SFERA DE ACŢIUNE A SCHIMBĂRILOR 16

4.3 RESURSE ȘI CAPACITĂȚI PENTRU ADAPTARE ȘI CONFORMARE LA CERINȚELE AA 18

5. RECOMANDĂRI 20

5.1 STRATEGIA 1: CONŞTIENTIZARE 20

5.2 STRATEGIA 2: ABILITARE 20

5.3 STRATEGIA 3: FINANȚAREA INVESTIŢIILOR 21

5.4 STRATEGIA 4: SUSȚINEREA CERTIFICĂRII ȘI APROBĂRILOR 21

LISTA TABELELOR

Tabelul 1. Definiţia ÎMM-urilor în Republica Moldova 1

Tabelul 2: Activitatea ÎMM-urilor pe sectoare 2

Tabelul 3: Distribuirea geografică a ÎMM-urilor (numărul de ÎMM-uri) 2

Tabelul 4 Distribuirea BSO/ISA și BSP/PSA incluse în sondaj 11

APENDICELE

Apendicele 1: Rezultatele sondajului ÎMM-urilor 23

Apendicele 2: Sondajul instituţiilor de suport în afaceri și al prolectelor de sprijin al afacerilor 29

1. INTRODUCERE

Politica Europeană de Vecinătate (PEV) oferă o relație privilegiată care promovează valorile comune ale UE, cum sunt democrația și drepturile omului, statul de drept, buna guvernare, principiile economiei de piață și dezvoltarea durabilă. În cadrul acestei politici de arie mai largă, Acordurile de Asociere (AA) care cuprind Zone de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător (ZLSAC) reprezintă o nouă generație de FTA/ACL ce oferă oportunitatea de negociere a acelor aspecte regulatorii și transfrontaliere care nu sunt incluse în FTA/ACL tradiționale.

Negocierile privind AA /ZLSAC în Ucraina au fost lansate în mod eficace în 2009, fiind urmate de negocieri în Republica Moldova și Georgia în 2010. AA, inclusiv ZLSAC, au fost semnate între UE și Georgia, și UE și Republica Moldova, la 24 iunie 2014 la Bruxelles. Acestea se aplică cu titlu provizoriu începând cu 1 septembrie 2014. Acest raport detaliază rezultatele sondajului asupra suportului UE pentru Sectorul privat, în contextul Acordurilor de Asociere (AA) incluzând Zonele de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător (ZLSAC), și cuprinde noul acord semnat în Republica Moldova. Acordul rezumă rezultatele sondajului mai larg privind Georgia, Republica Moldova și Ucraina. O analiză mai detaliată poate fi găsită în raportul principal care ar trebui citit în îmbinare cu acest rezumat.

1.1 DEFINIŢII ÎMM

Comisia Europeană își va concentra sprijinul pe întreprinderile mici și mijlocii (ÎMM-uri). Deşi la etapele de studiu și analiză se va folosi definiția UE, este imposibil să se diferențieze între firmele mari, aşa cum sunt ele definite în statisticile naționale, şi firmele mijlocii, precum sunt definite ele de UE. În consecință, atunci când pe parcursul acestui raport ne referim la datele naționale, trebuie neapărat să folosim definiția naţională, precum urmează:

Tabelul 1. Definiţia ÎMM-urilor în Republica Moldova[1]

Indicator	Angajaţi	Active totale	Vânzări anuale totale
Mare	>250	>3 milioane euro	>3 milioane euro
Medie	50-250	1,5 mil. euro - 3 mil. euro	1,5 mil. euro - 3 mil. euro
Mică	10-49	182.000 euro – 1,5 mil. euro	182.000 euro – 1,5 mil. euro
Micro	<10	< 182.000 euro	<182.000 euro

1.2 SECTORUL ÎMM DIN REPUBLICA MOLDOVA

Republica Moldova în prezent se bucură de rate relativ înalte de creștere economică, cu o creștere medie a PIB-ului de 5,5% începând cu 2010 (deşi în 2012 a avut loc o contracție a economiei cu 0,7%, dar în 2013 a avut loc cea mai mare creştere economică, de 8,9%, cauzată de recuperarea agriculturii după recoltele eşuate din 2012). Prognozele de creștere economică sunt de 2,0% pentru 2014, și de 4-4,5% în perioada 2015 -17.

Sectorul de producere, aflându-se, din punct de vedere a activităţii economice în urma sectorului comerţului cu ridicata și cu amănuntul (14%), este sectorul cu cea mai mare activitate economică, reprezentând 12% din PIB comparativ cu agricultura - 10%. Alte sectoare semnificative sunt transportul şi comunicaţiile, serviciile financiare şi construcţiile, contribuind cu 11, 5 și 3%, respectiv.

[1] Legea Republicii Moldova nr. 206-XVI din 7 iulie 2006 "Privind susţinerea sectorului ÎMM"

Tabelul 2: Activitatea ÎMM-urilor pe sectoare

	Valoarea sectorului la care contribuie ÎMM (euro)	Contribuţia ÎMM la totalul sectorului (%)	Numărul de ÎMM-uri în sector	Ocuparea forţei de muncă în ÎMM-uri
Comerţul cu ridicata şi cu amănuntul	2332,8	36,8%	20036	79870
Sectorul de producere	612,0	28,6%	4857	46095
Transporturi şi comunicaţii	442,5	35,4%	3309	22833
Închirieri imobiliare și activități de afaceri	332,7	64,5%	8488	39496
Sănătatea și asistența socială	74,3	24,8%	788	12975
Agricultura, vânătoarea şi silvicultura	316,9	67,9%	2477	36246
Construcţii	343,8	63,4%	2702	22500
Alte activităţi de servicii comunitare, sociale și personale	53,1	54,5%	3418	16097
Energia electrică şi termică, şi apa	16,8	1,2%	249	2705
Hoteluri şi restaurante	87,8	74,6%	1657	12092
Educaţia	17,2	69,6%	362	3292
Intermediere financiară	38,0	11,3%	903	2767
Industria mineritului şi extractivă	19,7	51,1%	104	2142
Pescuitul, piscicultura	2,2	100,0%	84	597

În plus, trebuie remarcat faptul că în Republica Moldova există 902.211[2] exploataţii agricole, dar 99,6% dintre acestea sunt informale și vor fi afectate doar în cazul în care vor vinde pe piețele formale.

Majoritatea ÎMM-urilor înregistrate în Republica Moldova se află în zona metropolitană Chișinău (64%) și în zona Centru, reprezentând 77% din totalul ÎMM-urilor din Republica Moldova.

Tabelul 3: Distribuirea geografică a ÎMM-urilor (numărul de ÎMM-uri)

	Total	Mari	Medii	Mici	Micro
Municipalitatea Chişinău	**33580**	**867**	**897**	**5890**	**25926**
Nord	**5991**	**142**	**249**	**1410**	**4190**
..Municipalitatea Bălţi	2331	54	63	469	1745
..Soroca	600	16	20	115	449
Centru	**7144**	**137**	**233**	**1378**	**5396**
..Anenii Noi	660	20	21	152	467
..Hîncesti	642	17	21	132	472
..Ialoveni	1036	25	34	182	795
..Orhei	1103	18	27	180	878
..Ungheni	984	15	23	138	808
Sud	**2581**	**58**	**108**	**602**	**1813**
..Cahul	735	18	28	176	513
..Căuşeni	462	8	21	99	334
UAT Găgăuzia	**1385**	**33**	**51**	**290**	**1011**

[2] GAS-2011, BNS, Moldova

2. ASPECTELE ŞI DOMENIUL DE IMPACT

În acest studiu, ne-am concentrat exclusiv asupra prevederilor care vor avea un impact direct asupra operațiunilor de zi cu zi ale afacerilor. Această secțiune detaliază aceste prevederi. De asemenea, detaliază analiza decalajelor între legislația existentă în țară și cerințele necesare pentru a alinia prevederile legislative la acquis-ul UE relevant pentru ÎMM-uri, precum este detaliat în AA/ZLSAC.

2.1 IDENTIFICAREA PREVEDERILOR CHEIE ALE AA/ZLSAC CARE VOR AFECTA AFACERILE

Pe baza auditului nostru al AA/ZLSAC și a prevederilor sale care vor avea un efect direct asupra administrării afacerilor ale ÎMM-urilor, următoarele însumează aceste efecte.

Domeniul Acordului de Asociere	Impactul probabil asupra afacerii	Sectoare potenţial afectate
Spălarea de bani/crima şi corupţia	Cerinţe intensificate privind raportarea/ controalele	Toate
Accesul pe piaţă	Oportunităţile de piaţă în UE şi inputuri importate mai ieftine	În dependenţă de structura actuală a tarifelor
Aproximarea Ratelor de Impozitare (TR),a standardelor, şi a Autorităţii de Certificare (CA) şi etichetării	Adaptarea producerii şi a Autorităţii de Certificare (CA).	Producătorii
Aproximarea SPS/MSF	Conformitatea cu SPS/MSF ale UE şi cu standardele de bunăstare a animalelor	Agricultura Sectorul procesării agricole din procesul de fabricație
Aproximarea legislaţiei vamale a UE (Codul vamal)	Proceduri de administrare vamală	Toţi importatorii şi exportatorii
Aproximarea privind achiziţiile publice	Oportunități de a licita pentru contracte UE	Serviciile profesionale Construcţiile Producătorii
Zona Acordului de Asociere	Impactul probabil asupra afacerii	Sectoarele potențial afectate
Armonizarea legislaţiei cu privire la cooperarea în domeniul energiei	Standardele de produs privind eficienţa energetică şi etichetarea produselor şi clădirilor	Producerea/fabricarea Construcţiile Sectorul imobiliar Serviciile profesionale
Monitorizarea GMO/OMG	Utilizarea şi controlul GMO/OMG	Agricultura
Transportul rutier	Siguranţa rutieră şi a vehiculelor	Transportul Comerţul cu ridicata şi cu bucata Fabricarea (în special, a produselor periculoase)
Dreptul societăţilor comerciale, guvernanţa, evidenţa contabilă și auditul	Modificări în guvernanţa corporativă	Toate

Domeniul Acordului de Asociere	Impactul probabil asupra afacerii	Sectoare potenţial afectate
Mediul ambiant	Controlul poluării şi pericolelor industriale (emisiilor de gaze ale vehiculelor, deşeurilor şi apelor uzate)	Transportul Fabricarea (în special, a chimicalelor) Agricultura
Sănătatea şi siguranţa	Sănătatea şi siguranţa lucrătorilor la locul de muncă, utilizarea echipamentului de muncă, echipamentului de protecție personală	Toate sectoarele În mod special, în construcţii Fabricarea (în special, a chimicalelor)

2.2 ANALIZA GAP

În Republica Moldova au fost intervievate în total 23 de organizaţii, inclusiv ministere, departamente sau agenţii responsabile pentru implementare sau reglementare, şi proiecte ale donatorilor (în special, cele finanțate de UE) care oferă sprijin pentru implementarea acquis-ului comunitar.

Analiza de mai jos se referă în mod specific la articolele din AA care vor avea un efect **direct** asupra operaţiunilor sau oportunităţilor de afaceri identificate în cadrul auditului. De asemenea, această analiză reflectă înţelegerea celor intervievați mai mult decât orice altă analiză nouă efectuată de echipă. Analiza de mai jos prezintă constatările interviurilor și ale examinării planurilor și strategiilor de implementare din domeniile relevante ale AA/ZLSAC.

Spălarea banilor și finanţarea terorismului, combaterea criminalității și corupției

Decalaje legislative	Decalaje instituţionale
Trebuie elaborate MoU/MÎ şi Acorduri de cooperare cu FATF, MONEYVAL şi autorităţi ale statelor membre ale UE. Se va ratifica Acordul cu Eurojust. CNPF va elabora tabele de corespondenţă pentru transpunerea normelor UE.	Crearea mecanismelor naţionale de cooperare şi participare la forurile internaţionale. Consolidarea autorităţilor naţionale pentru aplicare.

Accesul pe piață (reducerea tarifelor, drepturile de export, cotele tarifare (TRQS) și preţurile de referință)

Decalaje legislative	Decalaje instituţionale
Au fost elaborate amendamente la Legea tarifelor, inclusiv anularea taxelor ad valorem pentru procedurile vamale - prezentate Guvernului spre examinare.	Trebuie stabilite modificări procedurale și administrative pentru a permite funcționarea mecanismului cotelor tarifare (TRQ).

Armonizarea reglementărilor tehnice și standardelor, evaluarea conformităţii cu standardele europene și etichetarea

Decalaje legislative	Decalaje instituţionale
Transpunerea Regulamentelor tehnice ale UE în conformitate cu Anexa XVI. Cele mai multe standarde trebuie să fie modificate sau actualizate, pentru a se alinia celor din UE;	Dezvoltarea infrastructurii pentru administrarea reglementărilor tehnice, standardizării, metrologiei, acreditării, procedurilor de evaluare a conformității și sistemului de supraveghere a pieţei, inclusiv

Decalaje legislative	Decalaje instituţionale
Retragerea a 1090 de standarde naţionale contradictorii	crearea unui sistem național de informare.

Măsuri sanitare și fitosanitare, bunăstarea animalelor, alte măsuri legislative

Decalaje legislative	Decalaje instituţionale
Peste 100 de Directive europene SPS/MSF vor fi transpuse în legislaţia naţională (70% din acestea vor fi legi noi, iar 30% - amendamente). Eliminarea legislaţiei redundante.	Agenția Națională pentru Siguranța Alimentelor funcționează, dar infrastructura de laborator trebuie modernizată. FVO/OAV a aprobat planurile de monitorizare pentru ouă, păsări și produse de acvacultură.

<u>Legislația vamală (Codul Vamal)</u>

Decalaje legislative	Decalaje instituţionale
Ministerul Finanţelor elaborează noul Cod Vamal, iar Serviciul Vamal elaborează acte administrative pentru implementarea SAD/DAU și a procedurilor simplificate de declarare.	Consolidarea capacităţii serviciului vamal, prin tehnici moderne în domeniu, inclusiv evaluarea riscurilor, managementul resurselor umane, controale post-vămuire și metode de auditare a companiilor; date și documentare. Crearea unui organism independent pentru contestaţii împotriva organului vamal.

Armonizarea legislaţiei cu acquis-ul UE relevant pentru achiziţiile publice

Decalaje legislative	Decalaje instituţionale
Armonizarea legislativă a tuturor achiziţiilor publice, inclusiv amendamente la Legea privind achiziţiile publice, adoptarea noii Legi privind serviciile de utilitate publică și elaborarea unei Foi de parcurs comprehensive a achizițiilor publice pentru implementare. Identificarea și modificarea discrepanțelor din legislaţia secundară.	Crearea unei Agenţii Naţionale pentru examinarea plângerilor nu este încă aprobată Ajustarea liniilor directoare și a altor documente de referinţă pentru instruire și pentru îmbunătăţirea autorităţilor contractante. Identificarea autorităţilor contractante pentru a aplica Legea privind serviciile de utilitate publică.

Decalaje legislative şi instituţionale privind punerea în aplicare a GIs/IG

Decalaje legislative	Decalaje instituţionale
Sunt necesare amendamente la Legea privind protecția indicaţiilor geografice, precum și modificări în Regulamentul privind procedura de depunere, examinare și înregistrare a indicaţiilor geografice.	Pentru a asigura implementarea mecanismului de aplicare prevăzut de legislaţie, trebuie îmbunătăţite capacităţile instituţionale ale organelor de aplicare care au competențe ce ţin de GIs/IG.

Armonizarea legislaţiei referitoare la cooperarea în domeniul energiei

Decalaje legislative	Decalaje instituţionale
Se vor elabora acte legislative și normative privind eficiența energetică a produselor, inclusiv etichetarea energetică și performanţa energetică a produselor și clădirilor.	Se va aplica prin intermediul organelor de supraveghere a pieței (a se vedea regulamentele tehnice de mai sus).

Armonizarea legislaţiei referitoare la monitorizarea GMO/OMG

Decalaje legislative	Decalaje instituţionale
Necesitatea armonizării legislaţiei care reglementează în mod special GMO/OMG: prezentat spre aprobare proiectul de lege privind eliberarea deliberată în mediul ambiant și introducerea pe piață a GMO/OMG	În 2014 s-a semnat un Memorandum de Înţelegere între agenţii și Proiectul comun moldo-israelian de cooperare agricolă privind crearea unui laborator de biologie moleculară pentru detectarea organismelor modificate genetic (GMO/OMG).

Armonizarea legislaţiei referitoare la transportul rutier

Decalaje legislative	Decalaje instituţionale
Urmează a fi elaborată și adoptată întreaga legislaţie, deși există o Strategie a transporturilor pentru 2013-2022.	Implementarea unui sistem inteligent de gestionare și control al traficului rutier (în curs de elaborare)

Armonizarea legislaţiei referitoare la dreptul societăţilor comerciale, guvernarea corporativă, contabilitate și audit

Decalaje legislative	Decalaje instituţionale
Sunt necesare amendamente la legile existente privind auditul, contabilitatea; societăţile pe acţiuni, registrul de stat al entităţilor juridice şi întreprinzătorilor-persoane fizice. Se elaborează un nou Cod privind guvernarea corporativă, cu asistenţă din partea CFI (BM).	Trebuie înființată o unitate sau o agenţie specială pentru investigaţii financiare.

Armonizarea legislaţiei referitoare la mediul ambiant

Decalaje legislative	Decalaje instituţionale
Se planifică transpunerea a 41 de acte comunitare ale UE referitoare la Guvernanța mediului, Calitatea aerului, Calitatea apei și a resurselor; Managementul deșeurilor și al resurselor, Protecţia naturii, Poluarea și pericolele industriale, Produse și substanţe chimice şi Politici climatice.	Consolidarea sistemelor și echipamentelor pentru implementare și monitorizare completă. Dezvoltarea autorităţilor de monitorizare a calităţii apei și a poluării resurselor de apă.

Armonizarea legislaţiei referitoare la sănătate şi siguranţă

Decalaje legislative	Decalaje instituţionale
Codul Muncii al Republicii Moldova va trebui modificat pentru a transpune cinci Directive europene esențiale privind drepturile de muncă. De asemenea, trebuie elaborată și adoptată legislaţia secundară pentru a transpune alte 26 Directive privind sănătatea şi siguranţa la locul de muncă.	Ministerul Sănătăţii a creat o nouă subdiviziune pentru sănătatea și siguranţa ocupaţională. Însă aceasta are doar 3 angajați și este necesară o consolidare semnificativă a capacităţilor.

3. REZULTATELE SONDAJULUI

Secţiunea de mai jos prezintă constatările a 3 sondaje efectuate în cadrul acestui studiu: sondajul ÎMM-urilor, sondajul organizaţiilor de suport în afaceri și sondajul instituţiilor financiare. Sunt prezentate rezultatele, care ar trebui utilizate doar pentru referinţă. O analiză a implicaţiilor acestor rezultate este prezentată în Secţiunea 4 a acestui raport.

3.1 REZULTATELE SONDAJULUI ÎMM-URILOR

Domeniul de aplicare şi acoperirea sondajului

Sondajul ÎMM-urilor s-a desfășurat în perioada octombrie - decembrie 2014; au fost incluse în sondaj 185 de ÎMM-uri. Mai jos este prezentat un profil al respondenților, în funcție de sector, regiune și dimensiunea companiei, precum și o distribuire a celor care efectuează exporturi în prezent:

Acoperirea sectorială a sondajului

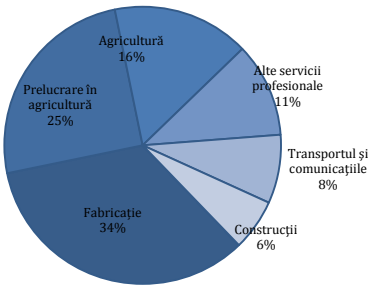

Acoperirea regională a sondajului

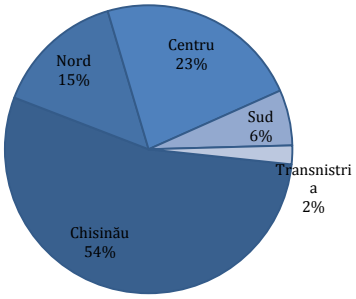

Dimensiunea companiilor acoperite

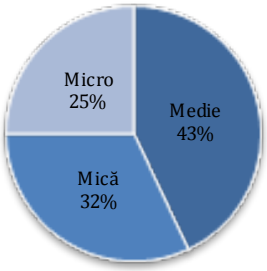

Oportunităţi în temeiul AA/ZLSAC

Firme care pot sau doresc să vândă în UE

- 55% din firmele incluse în sondaj consideră că pot să vândă în UE acum.
- 68% din firmele incluse în sondaj și-au exprimat dorința de a vinde în UE.

Accesul pe piaţa Uniunii Europene

- Întreprinderile incluse în sondaj cunosc foarte puține lucruri despre modul de acces pe piața UE și locul de unde pot obţine informaţii; mai puțin de 21% cunosc acest lucru.
- Circa 20% ştiu cum să găsească informaţii privind exportul în UE.

Înţelegerea schimbărilor apărute în accesul pe piața EU în temeiul ZLSAC

ÎMM-urile incluse în sondaj cunosc puţine lucruri despre schimbările apărute în accesul la piață ca rezultat al ZLSAC:

- 22% cunosc schimbările care afectează tarifele;
- 16% cunosc cotele tarifare; și
- 25% au cunoștințe despre certificatele de origine.

<u>Înţelegerea modificărilor apărute în urma implementării AA/ZLSAC</u>

Conştientizarea generală a AA/ZLSAC

- 33% din ÎMM-urile incluse în sondaj au auzit de AA/ZLSAC înainte de acest chestionar
- 43% din ÎMM-urile incluse în sondaj cred că AA/ZLSAC va avea impact asupra tuturor întreprinderilor din țară

Conștientizarea AA/ZLSAC în funcție de regiune

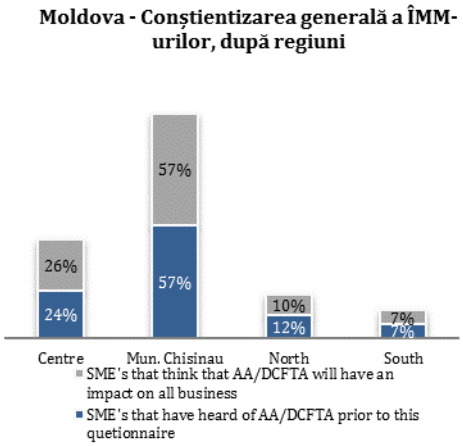

Impactul AA/ZLSAC asupra ÎMM-urilor

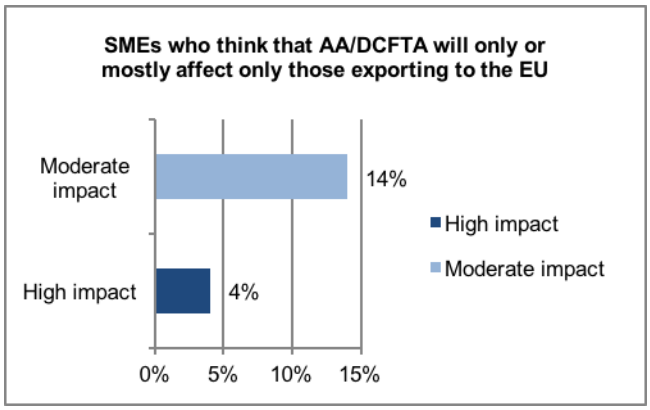

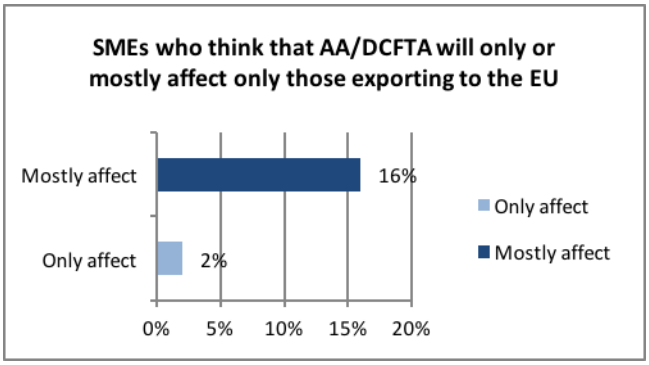

ÎMM-urile cred că activitatea lor nu va fi afectată și impactul va fi foarte redus - doar 2% din respondenți consideră că ar putea fi afectați.

Cunoştinţe specifice despre schimbările în rândul ÎMM-urilor

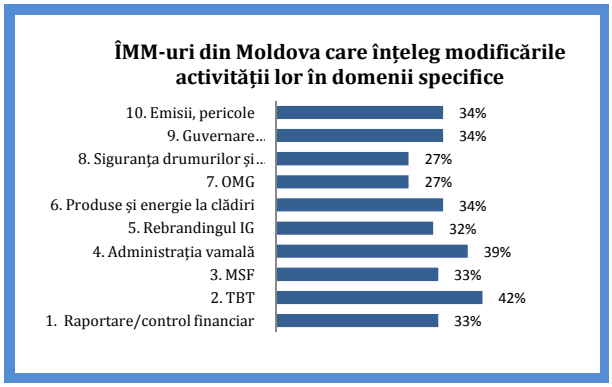

Disponibilitatea resurselor pentru conformare la AA/ZLSAC

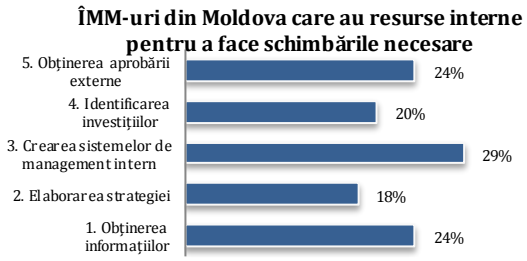

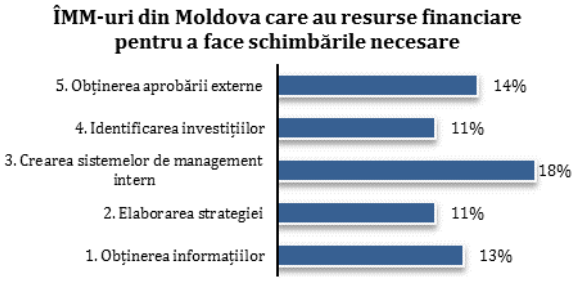

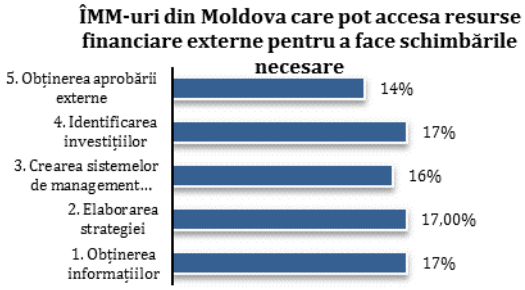

Circa un sfert din ÎMM-urile din Moldova au declarat că posedă capacități manageriale interne pentru a implementa schimbările necesare în urma aplicării AA/ZLSAC.

Circa 13% din ÎMM-uri au declarat că dispun de resurse financiare interne și alte 17% au declarat că ar putea avea acces la finanțare externă pentru a face schimbările necesare. Aceasta înseamnă că doar 30% din firme pot finanța schimbările necesare în urma implementării AA/ZLSAC.

Asistența necesară pentru ca țara să asigure conformitatea cu AA/ZLSAC

Asistența sugerată de participanţi: Informare gratuită, instruire gratuită, asistenţă financiară, informaţii disponibile în limba rusă sau o traducere clară dacă sunt în altă limbă, colaborare cu companii similare.

3.2 SONDAJUL INSTITUŢIILOR DE SUPORT ÎN AFACERI ȘI AL PROIECTELOR DE SPRIJIN AL AFACERILOR

Domeniul de aplicare și acoperirea

Pentru a colecta date și informaţii, au fost intervievate 63 de instituţii care susţin dezvoltarea ÎMM-urilor în cele 3 țări, inclusiv 13 ministere și organe de stat responsabile pentru sprijinirea afacerilor, 34 de programe de suport în afaceri (BSP/PSA), 3 grupuri de experți/de experţi (think tanks) orientate spre necesităţile ÎMM-urilor și 14 instituții de suport în afaceri (BSO/ISA).

Tabelul 4 Distribuirea BSO/ISA și BSP/PSA incluse în sondaj

	Moldova
Ministere responsabile pentru dezvoltarea ÎMM	2
Instituţii de stat pentru sprijinirea afacerilor	2
Proiecte și donatori care susțin afacerile	16
Instituții de suport în afaceri	4
Grupuri de experți/de reflecţie (think tanks)	1
	25

Conștientizarea AA/ZLSAC

Conștientizarea cerințelor/oportunităților AA/ZLSAC în rândul BSO/ISA intervievate

- ZLSAC este o temă populară, dar conştientizarea generală, în special prin prisma implicaţiilor ZLSAC asupra firmelor, este destul de redusă
- ÎMM-urile cunosc puţin implicaţiile ZLSAC în ceea ce le priveşte, dar firmele care exportă, cele pregătite pentru a exporta și cele care ”o duc mai bine” sunt destul de conştiente, în toate ţările
- ÎMM-urile nu știu de fapt cum să profite de ZLSAC
- De asemenea, conştientizarea privind ZLSAC diferă între sectoare; de ex., firmele de IT și de prelucrare sunt mai conştiente decât majoritatea firmelor agricole, cu excepţia firmelor din sectorul vinicol, care sunt destul de conștiente
- Guvernul a luat măsuri pentru a informa publicul despre ZLSAC, de ex. prin intermediul site-urilor web
- În Moldova, Guvernul nu este încă pregătit să informeze în mod corect publicul despre ZLSAC, deoarece există o teamă faţă de propaganda pro-rusă în perioada preelectorală

Capacităţile de management și marketing ale ÎMM-urilor pentru a respecta/a beneficia de ZLSAC

În general, competenţele de management și marketing sunt considerate reduse.

Există multe firme care nu știu ce trebuie să facă pentru a a se conforma la ZLSAC.

Firmele care exportă și cele pregătite pentru a exporta posedă competenţele necesare pentru a asigura conformitatea cu ZLSAC, în toate țările.

Este utilizat centrul de asistenţă pentru export în UE.

Capacităţile tehnice ale ÎMM-urilor pentru a respecta/a beneficia de ZLSAC

Capacităţile tehnice sunt mai bine dezvoltate decât cele de management și de marketing, dar se consideră că ar mai putea fi îmbunătățite.

De obicei, firmele care exportă, cele pregătite pentru a exporta și cele care ”o duc mai bine” au cunoştinţe tehnice mai bune decât ÎMM-urile pentru a se conforma la ZLSAC.

Capacităţile financiare ale ÎMM-urilor pentru a se conforma/a beneficia de ZLSAC

Se preconizează că conformarea la ZLSAC va necesita multe fonduri.

Există multe firme care au dificultăţi în cuantificarea necesităţilor financiare, deoarece nu cunosc cerinţele de adaptare la ZLSAC.

Accesul la finanţare este dificil, deoarece ratele dobânzilor sunt considerate a fi mari; în toate țările, colateralul/garanțiile sunt o problemă și preţurile împrumuturilor sunt considerate prea mari.

Lichiditatea pentru creditarea ÎMM-urilor nu este considerată o problemă, dar băncile menţionează lipsa proiectelor care să îndeplinească cerinţele băncilor, din cauza lipsei educaţiei financiare și abilităţilor de planificare a afacerilor.

Creditarea este cel mai utilizat instrument financiar; leasing-ul și factoring-ul sunt disponibile, dar finanţarea activităţilor comerciale nu este utilizată de obicei de către ÎMM-uri; cererea pentru alte instrumente decât creditarea este redusă.

Creditarea ÎMM-urilor este puternic colateralizată.

Creditarea pe termen lung în moneda locală este practic inexistentă pentru ÎMM-uri.

În mod similar, de multe ori este nevoie de eforturi importante și creativitate pentru a identifica și valorifica mecanismele de susținere disponibile pentru implementarea ZLSAC la nivel de firmă.

Sistemul juridic nefuncțional creează probleme atât pentru bănci, cât și pentru firme.

Suportul disponibil pentru asigurarea conformităţii cu AA/ZLSAC și realizarea oportunităţilor

Capacitatea de a susține ÎMM-urile pentru asigurarea conformităţii cu AA/ZLSAC și realizarea oportunităţilor

- BSO/ISA nu au capacităţi pentru a oferi servicii privind ZLSAC
- capacitățile par să fie concentrate în capitală, cu o acoperire redusă a zonelor izolate
- există camere internaţionale care coordonează procesul de aplicare a ZLSAC, dar acestea nu ajung de fapt la ÎMM-uri

Serviciile disponibile pentru conformitatea cu AA/ZLSAC (de ex. pentru testare, certificare, audit)

- există câteva instituţii de testare și certificare, dar cu capacităţi reduse; puţine din acestea sunt acreditate la nivel internaţional
- există laboratoare de stat și un număr redus de laboratoare private, care concurează între ele
- multe instalații sunt învechite, necesitând modernizare și îmbunătăţire
- donatorii internaţionali susţin înfiinţarea organismelor de testare și certificare
- există concurenţă între laboratoarele de stat și cele private
- donatorii internaţionali susţin înfiinţarea organismelor de testare și certificare
- infrastructura de metrologie se îmbunătăţeşte, dar mai sunt multe de făcut

3.3 SONDAJUL INSTITUȚIILOR FINANCIARE

Domeniul de aplicare și acoperirea

În Moldova, 6 instituții financiare au fost incluse în sondaj și au avut loc interviuri cu reprezentanții BERD și BEI.

Provocări majore în creditarea ÎMM-urilor

Mediul general de creditare

- Creditarea ÎMM-urilor este o piață atractivă pentru bănci, dar este greu de găsit clienți capabili să elaboreze proiecte care să îndeplinească cerinţele băncilor.
- Băncile se consideră "parteneri ai ÎMM-urilor".
- Nu există probleme reale de lichiditate în bănci pentru creditarea ÎMM-urilor.
- Educaţia financiară este redusă în toate ţările.
- Băncile au menționat o lipsă de cerere pentru creditarea ÎMM-urilor.
- Costurile creditelor sunt considerate prea mari.
- Multe ÎMM-uri nu au cunoştinţe despre produsele bancare și nu înțeleg logica (și necesităţile) băncilor.
- Împrumuturile pe termen lung în monedă locală sunt o problemă în toate țările.
- În general, băncile sunt atente la riscuri și precaute atunci când este vorba de creditarea ÎMM-urilor.

Cererile de împrumut

- Băncile ajută ÎMM-urile la întocmirea cererilor de împrumut, însă se plâng că la majoritatea firmelor rapoartele financiare sunt suboptime, structurate neadecvat sau neclare.
- Instituţiile de microfinanţare (IMF) au cereri de împrumut mai simple decât băncile; de multe ori, ofiţerii de credite vizitează firmele pentru a întocmi la fața locului cererea de împrumut, împreună cu clienții.
- În multe bănci, microfinanţarea se face prin servicii bancare pentru clienţi de retail; există multe IMF-uri active pe piață.

Realizarea colateralului/garanţiilor

- Realizarea colateralului/garanţiilor este un proces foarte dificil, consumator de timp și costisitor.
- Creditele sunt puternic colateralizate.
- Pentru recuperarea colateralului trebuie implicate instanţele judecătoreşti.
- Cele mai multe costuri legate de realizarea colateralului/garanţiilor pot fi recuperate.
- Există o piaţă a cumpărătorului pentru colateral/garanții, care face ca vânzarea colateralului/garanţiilor să fie dificilă pentru bănci
- Sistemele de recuperare prin intermediul instanţei de judecată necesită foarte mult timp (până la 15 ani în Moldova).
- Sistemele judecătoreşti sunt considerate foarte ineficiente și corupte.

Performanţa împrumutului

- Rata generală a creditelor neperformante ale băncilor este, în Moldova, între 6% și 25% (15% rata oficială a BNM). Ratele creditelor neperformante ale firmelor mici sunt mai reduse decât cele ale firmelor mari, deoarece un împrumut dubios de milioane de dolari poate scădea substanţial rata creditelor neperformante ale unei bănci;
- Ratele creditelor neperformante la IMF-uri sunt mult mai reduse decât la bănci

- Rata dobânzii la bănci variază între 8 și 14%; rata dobânzii la împrumuturi în valută străină variază între 5 și 9%.

Conştientizarea AA/ZLSAC

Conştientizarea AA/ZLSAC în rândul instituţiilor financiare (IF)

- cunoştinţele despre ZLSAC ale instituțiilor financiare sunt destul de reduse
- câteva bănci știu că ZLSAC va fi un subiect de interes pentru ÎMM-uri – oferind oportunităţi de afaceri – dar cunoştinţele generale rămân destul de reduse, chiar și la aceste bănci
- băncile și IMF-urile ar fi interesate să primească mai multă instruire privind ZLSAC, deoarece multe din ele şi-au dat seama că vor exista o serie de oportunităţi pentru instituţiile financiare

Conştientizarea AA/ZLSAC în rândul ÎMM-urilor

- Toate instituțiile financiare consideră că conştientizarea, cunoştinţele și managementul, capacităţile tehnice și financiare ale ÎMM-urilor cu privire la ZLSAC sunt destul de reduse

Susţinerea ÎMM-urilor de către FI/IF pentru implementarea AA/ZLSAC

- Cele mai multe FI/IF nu conştientizează de fapt ZLSAC și implicaţiile acestuia pentru firme; totuşi, câteva bănci organizează evenimente de informare și sensibilizare privind ZLSAC, utilizând experiența externă;
- Toate băncile intervievate, din toate ţările, ar dori să existe o instruire pentru FI/IF cu privire la ZLSAC.

4. PRINCIPALELE CONSTATĂRI

4.1 NECESITĂŢILE ÎMM-URILOR PENTRU A SE CONFORMA NORMELOR DE AFACERI AFLATE ÎN SCHIMBARE ÎN TIMPUL IMPLEMENTĂRII AA/ZLSAC

Lipsa de conştientizare a impactului AA/ZLSAC asupra activităţii

Amploarea sarcinii cu care se confruntă ÎMM-urile din Moldova atât pentru a profita de oportunităţi, cât și pentru a se conforma reformelor naţionale rezultate în urma implementării AA/ZLSAC nu poate fi subestimată. Există 11 domenii din AA/ZLSAC care vor avea un impact direct asupra activității întreprinderilor, necesitând implementarea a peste 500 de noi directive comunitare și introducerea a unui număr de peste 500 de noi standarde armonizate. Acestea vor afecta majoritatea ÎMM-urilor, inclusiv cele 50.000 de ÎMM-uri economic active înregistrate.

Mai mult decât atât, nivelul actual de cunoaștere și înţelegere a schimbărilor necesare este redus în țară; doar 33% din ÎMM-urile incluse în sondaj au auzit despre AA/ZLSAC, dintre care doar 43% cred că activitatea le va fi afectată în realitate. De asemenea, există o mare diferență între regiunile din Republica Moldova; cel mai înalt nivel de conştientizare este în mun. Chişinău (57%), coborând la 24% în regiunea centrală, 12% în nord și doar 7% în sudul țării. Prin urmare, necesitatea de bază este ca Guvernul și donatorii să crească gradul de conştientizare generală privind AA/ZLSAC în rândul întreprinderilor. Trebuie recunoscut faptul că pe parcursul ultimilor ani s-au făcut eforturi pentru a informa întreprinderile, şi foarte multe seminare cu privire la AA/ZLSAC au fost organizate de către Guvern, BSO/ISA și donatori. Totuși, sondajul BSO/ISA, donatorilor, proiectelor cu asistența donatorilor, ministerelor, departamentelor și agenţiilor de stat a evidenţiat lipsa de cunoştinţe şi de înţelegere a impactului real al AA/ZLSAC, fapt reflectat prin lipsa concentrării pe efectele concrete asupra întreprinderilor, vizibilă în timpul rundelor precedente de evenimente și seminarelor menţionate; acestea tind să se concentreze mai mult pe beneficiul general al integrării cu piaţa unică europeană decât pe schimbările efective care vor apărea. Aceeaşi atitudine este vizibilă în cadrul programelor de asistenţă ale ministerelor și donatorilor pentru implementarea unor aspecte specifice ale AA/ZLSAC, care tind să se concentreze mai mult pe respectarea cadrului normativ decât pe comunicare și sprijinirea întreprinderilor pentru a se adapta la noile reforme.

Lipsa cunoştinţelor privind domeniul de aplicare şi extinderea schimbărilor în activitatea economică

Există o lipsă generală de înţelegere a sferei de acţiune a schimbărilor care vor afecta întreprinderile. 18% din ÎMM-urile incluse în sondaj au declarat că eventualele schimbări în baza AA/ZLSAC vor afecta doar sau în special exportatorii, și tot 18% cred că un eventual impact asupra tuturor ÎMM-urilor va fi moderat sau ridicat. Circa 35% din ÎMM-uri au declarat că au înţeles schimbările care vor fi cauzate de AA/ZLSAC în diverse sectoare; 42% din ÎMM-uri (cel mai înalt nivel) au declarat că înţeleg schimbarea reglementărilor tehnice, și doar 27% (cel mai scăzut nivel) au declarat că înţeleg cerinţele privind siguranţa transportului rutier și GMO/OMG pentru activitatea lor reieșind din modificările legislative după implementarea AA/ZLSAC. Trebuie menţionat că aceste cifre supraestimează probabil înţelegerea reală, deoarece unele firme intervievate este clar că nu au înţeles, deși au declarat că da.

Necesităţile ÎMM-urilor pentru a profita de prevederile din AA/ZLSAC

Majoritatea ÎMM-urilor incluse în sondaj (68%) doresc să exporte în UE, însă doar 30% cred că AA/ZLSAC oferă o oportunitate întreprinderii.

Totuși, există o lipsă de cunoştinţe în rândul ÎMM-urilor referitor la schimbările aduse de ZLSAC în accesul la pieţe; doar 20% din ÎMM-uri au afirmat că au informaţii privind exportul în UE, sau știu de unde să le obțină.

ÎMM-urile nu au capacitatea tehnică de a înţelege cerinţele, se cunoaşte puţin locul unde se pot găsi informaţii despre exporturi și oportunităţi de licitaţie în UE - doar 5% din ÎMM-uri au declarat că ştiu unde să găsească informaţii.

4.2 AMPLOAREA ȘI SFERA DE ACŢIUNE A SCHIMBĂRILOR

Nu toate domeniile vor afecta toate întreprinderile în același fel. Amploarea schimbărilor necesare, nivelurile de investiţii și termenele vor fi diferite.

Calendarul adoptării acquis-ului comunitar care afectează direct întreprinderile

Este important să recunoaștem că implementarea AA/ZLSAC va dura peste 10 ani, deci în cadrul fiecărei strategii, trebuie stabilite priorităţi nu doar în funcţie de sectoarele care predomină și care vor fi cele mai afectate în fiecare țară, dar și în funcţie de calendarul implementării.

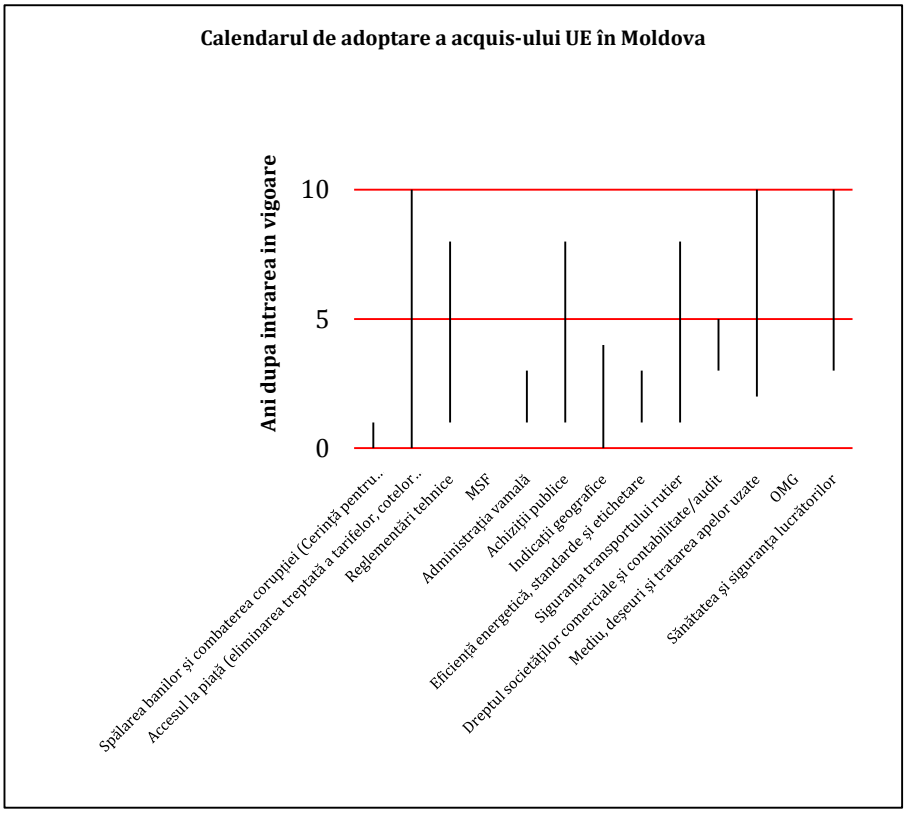

Notă: Calendarul adoptării regulamentelor privind SPS/MSF urmează a fi stabilit și este în curs de elaborare de către Guvernul Republicii Moldova

Calendarul arată că majoritatea schimbărilor care afectează ÎMM-urile vor avea loc în primii 4 ani, vizând în special raportarea financiară (în scopul combaterii spălării banilor și corupţiei), schimbările în accesul pe piaţă, în administraţia vamală, achiziţii publice și adoptarea eficienței energetice, cerințele de siguranță rutieră și reglementările tehnice. Pe termen lung, adoptarea în continuare a reglementărilor tehnice și a reglementărilor privind protecţia mediului și sănătatea şi siguranţa la locul de muncă.

Sfera de acţiune a schimbărilor pentru ÎMM-urilor

Mai mult decât atât, unele schimbări care vor afecta întreprinderile nu vor fi prea stricte, nici nu vor necesita investiţii mari.

Domeniile care vor necesita puţine investiţii sunt:

- Spălarea banilor și finanţarea terorismului, combaterea criminalității și corupției: va duce la o evidență mai strictă a tranzacţiilor financiare. Efectul asupra ÎMM-urilor va fi alocarea unor resurse umane interne pentru a îmbunătăţi contabilitatea și raportarea financiară în întreprindere, instruire, utilizarea serviciilor externe pentru dezvoltarea afacerilor (contabili) și unele investiţii foarte mici, eventual în software de evidenţă contabilă, în general pachete gata de utilizare.
- Accesul la piață (reducerea tarifelor, drepturilor de export, cotelor tarifare și preţurilor de referință): va însemna că importatorii anumitor produse agricole trebuie să obţină licenţe, iar exportatorii vor observa modificări administrative în emiterea și confirmarea respectării regulilor de origine (certificarea EUR1 de către organul vamal). Deși va afecta managementul logisticii, acesta nu va necesita investiţii.
- Armonizarea treptată cu legislația vamală comunitară (Codul Vamal) și unele norme de drept internaţional, precum și cu legislația comunitară privind aplicarea DPI de către organul vamal: toți importatorii și exportatorii trebuie să utilizeze noile proceduri și reguli vamale. Deși va afecta managementul logisticii, nici acesta nu va necesita investiţii.
- Armonizarea legislaţiei naţionale cu acquis-ul comunitar privind achiziţiile publice: crearea unor sisteme deschise și transparente pentru licitaţiile de stat va oferi ÎMM-urilor posibilitatea să participe la contracte guvernamentale. În acest scop, ÎMM-urile trebuie să înţeleagă regulile, să urmărească publicaţiile și să-și exercite drepturile (privind transparenţa și diferendele). Nu vor fi necesare investiţii.
- Prevederile privind GMO/OMG: asigurarea controlului și utilizarea GMO/OMG (eliberarea/răspândirea deliberată în mediul ambiant a GMO/OMG, deplasarea transfrontalieră și utilizarea controlată) vor solicita producătorilor și procesatorilor agricoli să efectueze monitorizarea, urmărirea, evidența și să asigure etichetarea alimentelor atunci când se utilizează produse cu GMO/OMG. Acestea vor necesita investiții reduse.
- Dreptul societăţilor comerciale, guvernare corporativă, contabilitate și audit: în general, acestea se referă la adoptarea standardelor internaţionale privind practicile contabile, păstrarea evidenţelor și raportarea financiară. Efectul asupra ÎMM-urilor va fi îmbunătăţirea contabilității și raportării financiare în întreprindere, instruire, utilizarea serviciilor externe pentru dezvoltarea afacerilor (contabili) și unele investiţii foarte mici, eventual în software de evidenţă contabilă, în general pachete gata de utilizare.
- Angajarea în câmpul muncii, politici sociale și egalitatea de şanse: în general, acestea se referă la sănătatea şi siguranţa lucrătorilor și necesită proceduri, semnalizări și mici investiţii în echipamente de siguranţă, dar care înseamnă achiziţii reduse de echipament de protecţie personală, cum ar fi încălțăminte de protecție și veste fluorescente.

Domeniile care vor necesita investiţii mai mari sunt:

- Armonizarea reglementărilor tehnice și standardelor, evaluarea conformităţii cu standardele europene și etichetare: respectarea uneia sau mai multor reglementări tehnice va necesita înţelegerea cerinţelor (caracteristicilor principale), revizuirea standardelor disponibile care oferă prezumţia conformării, reproiectarea produselor și adaptarea proceselor de producţie, metrologie industrială, testare și analiză, certificarea evaluării conformităţii. Pentru a respecta aceste reglementări tehnice și standardele aferente, ÎMM-urile ar putea avea nevoie (în funcție de produs) de investiții în noi tehnologii și echipamente. În plus, unele ÎMM-uri vor fi nevoite să achiziționeze echipamente de testare sau să apeleze la laboratoare externe de testare, precum și la organisme desemnate de evaluare a conformității în vederea certificării. Această necesitate este valabilă pentru producţia internă, cât și pentru produse importate în scop de distribuţie și vânzare internă.

- Armonizarea treptată a măsurilor sanitare și fitosanitare, privind bunăstarea animalelor și altor măsuri legislative: Respectarea la nivel național a SPS/MSF comunitare înseamnă că producătorii și procesatorii agricoli trebuie să respecte standardele referitoare la risc, igienă și siguranţa alimentară. Aceasta implică înţelegerea cerinţelor, introducerea controalelor, testare și monitorizare pe tot parcursul producţiei și în loturi, certificare și aprobări externe. Mai înseamnă controlul standardelor pe tot parcursul lanţului de aprovizionare și verificarea conformității furnizorilor (de la producător la consumator). Vor fi afectate păstrarea evidenţelor, procesele de producţie și măsurile de igienă (proceduri, instruire și instalații), precum și procesele de testare și control, interne sau externe. Vor fi necesare investiţii atât în instalații (adaptarea la standardele de calitate pentru clădiri, produse și producţie), cât și în tehnologii și echipamente.
- Transportul rutier: adoptarea acquis-ului comunitar privind siguranţa rutieră va afecta orice întreprinderi care exploatează vehicule comerciale și transportă bunuri, indiferent dacă sunt firme de logistică/transport sau producători cu vehicule proprii. Respectarea prevederilor privind siguranţa traficului rutier va include inspecţia tehnică periodică, evidența și procedurile de întreţinere. Transportatorii comerciali vor trebui să aibă fie platforme-cântar, fie acces la instalaţii externe, să achiziţioneze și să adapteze echipamentele necesare, cum ar fi limitatoare de viteză, tahografe, sisteme GPS, etc.
- Armonizarea referitoare la eficiența energetică: respectarea legislaţiei privind eficiența energetică și etichetarea clădirilor și bunurilor de uz casnic va solicita producătorilor de bunuri de uz casnic și materiale de construcţie să adapteze producţia, să evalueze și să clasifice produsele în funcție de eficiența energetică și să le certifice. Producătorii vor avea nevoie de investiții în noi echipamente și tehnologii, precum și în instalații de testare; de asemenea, producătorii de materiale de construcţie pot avea nevoie de noi tehnologii și echipamente, însă numai pentru clădirile noi.
- Protecția mediului: pentru respectarea directivelor privind calitatea aerului și gestionarea deşeurilor (inclusiv apelor uzate), ÎMM-urile active în sectoare care generează deşeuri cu potențial de pericol trebuie să înţeleagă cerinţele, să monitorizeze deşeurile și să instaleze sisteme pentru controlul, limitarea și tratarea deşeurilor comerciale, sau să le elimine prin intermediul unor agenți comerciali externi. Aceasta poate necesita investiții în instalații și echipamente de monitorizare și tratare.

4.3 RESURSE ȘI CAPACITĂȚI PENTRU ADAPTARE ȘI CONFORMARE LA CERINȚELE AA

Resursele ÎMM-urilor

ÎMM-urile nu au resurse pentru a se conforma la cerinţele AA/ZLSAC, circa 25% din firme au capacitatea internă de a gestiona și implementa schimbările necesare în urma implementării AA/ZLSAC. Totuși, este posibil ca firmele să fi subestimat complexitatea schimbărilor necesare, iar aceste cifre să fie exagerate.

Pe baza studiilor de caz și a experienţei altor state, există 5 etape generale pe care ÎMM-urile trebuie să le parcurgă pentru a respecta sau a profita de AA/ZLSAC:

Etapa 1: Informare și cunoştinţe despre modificările necesare
Etapa 2: Strategia de implementare și respectare
Etapa 3: Modificări interne de management şi proces
Etapa 4: Investiţii în instalații și echipamente
Etapa 5: Certificarea externă (după necesitate)

În timp ce 29% din ÎMM-uri au declarat că posedă capacităţi interne pentru a face schimbări de management și 24% pentru a obţine informaţii și cunoştinţe, doar circa 18% au declarat că vor putea elabora strategia necesară, 20% că vor identifica investiţiile necesare și 24% că se vor putea califica

pentru certificare externă. Această situație indică un mare deficit al asistenţei oferite de BSO/ISA ÎMM-urilor.

Mai mult, aceste ÎMM-uri au declarat că, chiar având capacitatea respectivă, nu posedă resurse financiare și nici nu pot obține finanțare externă pentru aceste etape, iar 13% au declarat că au resurse financiare pentru a obţine informaţii, 11% - pentru a elabora o strategie și a face schimbări în management, 11% - pentru investiţiile necesare și 14% - pentru certificările externe. Doar 17% din ÎMM-uri cred că vor putea obține resursele financiare pentru a finanța aceste etape. Din nou, este nevoie de un rol pentru a asigura acea finanţare.

Capacitatea BSO/ISA

Indiferent de necesitatea identificată mai sus ca BSO/ISA să presteze ÎMM-urilor servicii de dezvoltare a afacerilor pentru a susține respectarea cerințelor AA/ZLSAC, capacitatea BSO/ISA existente (sectorul public și cel privat), agențiilor de stat și programelor de asistenţă pentru ÎMM-uri ale donatorilor este limitată și trebuie consolidată.

Puține ÎMM-uri (doar 21% din cele incluse în sondaj) utilizează servicii de dezvoltare a afacerilor, iar dintre acestea, 86% nu au fost mulțumite de serviciile prestate, 85% au dorit o gamă mai largă de servicii și 85% cred că aceste servicii nu sunt accesibile.

Puține BSO/ISA din sectorul public și cel privat au cunoştinţe despre AA/ZLSAC. Piaţa serviciilor pentru dezvoltarea afacerilor este foarte redusă, iar guvernele și donatorii se concentrează pe conformarea juridică și nici unul din actori nu s-a implicat serios până acum în asigurarea sprijinului pentru ÎMM-uri.

Finanțe

Finanţarea externă pentru conformarea la AA/ZLSAC și valorificarea oportunităţilor este un factor extrem de important, identificat mai sus. Multe firme (40% din cele incluse în sondaj) au experienţă în obținerea împrumuturilor de la instituții financiare și doar 21% au declarat că aceste împrumuturi sunt ușor de obţinut, 90% au declarat că rata dobânzii este inaccesibilă, iar majoritatea instituţiilor financiare declară că ÎMM-urile au o educaţie financiară neadecvată.

Constrângeri generale pentru afaceri

Trebuie să ţinem cont de faptul că mediul general de afaceri și finanţe va afecta capacitatea ÎMM-urilor de a se conforma, dar și capacitatea de a supravieţui și a se dezvolta pe termen scurt și mediu. Deși nu îi abordăm în raportul de față (deoarece ne concentrăm pe efectele directe ale AA), aceşti factori ar trebui abordați în cadrul mai larg de elaborare a PSD. Aceștia includ:

- ÎMM-urile se confruntă cu constrângeri majore: Costul finanțării și accesul la finanţare; impozitarea și rambursarea; implementarea lentă și incoerentă a reformelor; instabilitatea geopolitică generată de Rusia; corupţia; licențierea agenților economici și birocraţia; concurenţa neloială și instabilitatea macroeconomică.
- Finanţele și aplicarea noilor regulamente de către guvern au fost menționate de BSO/ISA ca preocupări pentru asigurarea conformităţii cu AA/ZLSAC, în toate țările. Alte constrângeri menționate de ÎMM-uri, BSO/ISA și FI/IF nu au avut legătură cu mediul de afaceri, ci mai mult cu serviciile pentru dezvoltarea afacerilor, de exemplu disponibilitatea informaţiilor despre AA/ZLSAC.
- Constrângerea principală din mediul general de afaceri, care va afecta conformitatea cu AA/ZLSAC și valorificarea oportunităților acestuia, este accesul la finanțare. Majoritatea ÎMM-urilor, toate BSO/ISA și chiar FI/IF din fiecare țară au menţionat accesul la finanţare drept o constrângere obligatorie pentru conformarea ÎMM-urilor.

5. RECOMANDĂRI

Amploarea sarcinii ÎMM-urilor de înţelegere a schimbărilor generate prin asigurarea conformităţii cu AA/ZLSAC și de adaptare a procedurilor administrative și proceselor și instalațiilor de producţie nu poate fi subestimată. Pentru ca agenții economici din fiecare ţară să fie mai pregătiţi să respecte legislaţia naţională în schimbare, dar și să profite de oportunităţile create, este nevoie de asistenţă diversă și de ”o mână de ajutor”, printr-un program complet de asistenţă orientată și foarte concretă. Recomandările sunt rezumate mai jos. Detalii complete ale acestora se găsesc în raportul de bază.

5.1 STRATEGIA 1: CONŞTIENTIZARE

O înţelegere mai bună a efectelor reale ale AA/ZLSAC asupra întreprinderii și a oportunităților pe care le oferă acesta. În toate țările, planurile actuale și viitoare de conștientizare se bazează mai mult pe declaraţii politice la nivel înalt decât pe informaţii concrete, deci toate informaţiile din acest program vor viza în mod specific întreprinderile.

Conştientizarea AA/ZLSAC de către întreprinderi trebuie să fie mai mult decât abordarea actuală ”de titlu” și să concretizeze efectele (dar și impactul) asupra activităţii economice a ÎMM-urilor. Obiectivele specifice vor fi:

- să asigure că toate ÎMM-urile înţeleg modul în care acordurile le afectează activitatea;
- să încurajeze ÎMM-urile să examineze și să includă consecințele AA/ZLSAC în planificarea corporativă;
- să asigure că FI/IF și BSO/ISA înțeleg necesităţile ÎMM-urilor;
- să încurajeze guvernul să examineze și să comunice întreprinderilor modificările apărute.

Pentru a realiza aceste obiective, în fiecare țară pot fi elaborate următoarele programe:

1. Campanie națională de sensibilizare a întreprinderilor
2. Program de informare pentru și prin instituții financiare, BSO/ISA/ISA și BEE/MDA ale guvernului (ministere, departamente și agenții)

5.2 STRATEGIA 2: ABILITARE

Obiectivul general al acestei strategii este de a abilita ÎMM-urile să respecte cerințele din AA/ZLSAC adoptate la nivel naţional și să profite de oportunitățile oferite; de asemenea, ÎMM-urile vor primi asistență și instrumente pentru a face toate schimbările necesare în activitatea economică și a se putea adapta și pregăti pentru AA/ZLSAC.

Obiectivele specifice ale acestei strategii sunt:

- Creșterea nivelului de abilităţi şi cunoştinţe privind modul de acțiune și adaptare a activității în cadrul AA/ZLSAC
- Crearea și punerea la dispoziție a unor servicii adecvate de dezvoltare a afacerilor pentru asigurarea conformităţii cu AA/ZLSAC

Pentru a realiza aceste obiective, în fiecare țară pot fi elaborate următoarele programe:

1. Disponibilitatea serviciilor de dezvoltare a afacerilor pentru strategia și planificarea legate de AA/ZLSAC
2. Servicii de dezvoltare a afacerilor cu tematică specifică (noi şi existente)
3. Abordarea legăturilor de afaceri
4. Crearea unui centru naţional pentru AA/ZLSAC (care generează și păstrează cunoştinţe)

5.3 STRATEGIA 3: FINANȚAREA INVESTIŢIILOR

Schimbările care se vor produce în urma implementării AA/ZLSAC, precum și valorificarea oportunităților, necesită investiții. Totuși, aceste schimbări nu vor afecta toate întreprinderile, nu se vor aplica tuturor sectoarelor și nu toate vor necesita investiţii financiare. Prin urmare, obiectivul strategiei financiare pentru AA/ZLSAC este de a finanța activități și investiții dirijate spre acele întreprinderi care vor fi cele mai afectate, ca acestea să poată respecta acordurile și să le valorifice. Aceste recomandări se referă numai la necesităţi de finanţare pentru respectarea cerințelor AA/ZLSAC. Așa cum s-a detaliat în analiză, există însă mai multe probleme fundamentale în accesul la finanțare, care trebuie abordate în paralel, inclusiv educaţia financiară, sistemele de realizare a colateralului/garanţiilor, costul finanţării și creditarea în moneda locală, printre altele. Fără aceste acțiuni, anvergura și efectul celorlalte sugestii vor fi limitate (de exemplu, accesul la finanţare este limitat de educaţia financiară a ÎMM-urilor, deci dacă aceasta nu este abordată, ÎMM-urile nu vor putea avea acces la facilitățile propuse).

Abordarea generală în finanțarea ÎMM-urilor pentru a ajuta la respectarea cerințelor rezultate din implementarea națională a AA/ZLSAC trebuie să includă următoarele considerente:

- În fiecare țară, ÎMM-urile au nevoie de investiţii pentru modernizare, în scopul de a satisface cerințele pieței și a asigura competitivitatea. Deși aceste investiţii sunt necesare, ele nu sunt legate neapărat de necesităţi apărute din respectarea normelor adoptate ca urmare a aplicării AA/ZLSAC. Prin urmare, este important ca facilitățile oferite să asigure o legătură directă cu efectele respectării AA/ZLSAC.
- Trebuie recunoscut faptul că accentul nu se pune doar pe respectare, dar și pe fructificarea oportunităților rezultate. Așadar, deși exportatorii actuali respectă deja acquis-ul comunitar, trebuie să fie disponibile și facilități pentru potențialii exportatori în UE. Deci accentul de bază trebuie pus pe ÎMM-urile care aprovizionează piețe interne structurate și pe potențialii exportatori.

Pentru a realiza aceste obiective, în fiecare țară pot fi elaborate următoarele programe:

- Linii de credit pentru a respecta reglementările tehnice și SPS/MSF
- Linii de credit pentru tehnologii aprobate de transport, eficiență energetică și protecția mediului
- Linii de credit pentru echipamente de testare

5.4 STRATEGIA 4: SUSȚINEREA CERTIFICĂRII ȘI APROBĂRILOR

Adoptarea legislaţiei comunitare în fiecare din cele 3 țări conform AA/ZLSAC sau respectarea cerințelor comunitare cu scopul de a exporta necesită modificări în operațiunile și procesele economice. ÎMM-urile trebuie nu doar să se adapteze, ci trebuie să verifice aceste modificări, prin sisteme de verificare, de exemplu inspecţie de către autoritățile naționale sau certificări și aprobări independente. Totuși, disponibilitatea și costul certificării sunt adesea constrângeri majore pentru dezvoltare și conformare și vor fi abordate în cadrul Strategiei 4.

Obiectivele specifice ale acestei strategii sunt:

- asigurarea faptului că procesele de certificare și aprobare nu împiedică respectarea legislaţiei naţionale adoptate în contextul implementării AA/ZLSAC sau accesul la piața comunitară;
- reducerea costului certificării pentru ÎMM-uri;
- îmbunătățirea accesului la o piață competitivă de certificare și aprobări.

Trebuie menționat că în fiecare ţară, dezvoltarea infrastructurii calității pentru aprobări de conformitate este necesară în vederea implementării angajamentelor asumate prin AA/ZLSAC. Totuși, se consideră că acest rol va fi îndeplinit în cadrul altor programe, cum ar fi programele de

armonizare a legislaţiei și cele tematice. Prin urmare, activităţile din această strategie pun accent pe “accesul” la infrastructura calității, nu pe crearea sau consolidarea structurilor existente sau planificate.

Pentru a realiza aceste obiective, în fiecare țară pot fi elaborate următoarele programe:

1. Finanţarea costurilor de certificare
2. Facilitarea accesului la organismele de certificare

Apendicele 1: Rezultatele sondajului ÎMM-urilor

Domeniul de aplicare şi aria de acoperire a sondajului

Sondajul ÎMM-urilor s-a desfășurat în perioada octombrie - decembrie 2014; au fost incluse în sondaj 185 de ÎMM-uri. Mai jos este prezentat un profil al respondenților, în funcție de sector, regiune și dimensiunea companiei, precum și o distribuire a celor care efectuează exporturi în prezent:

Acoperirea sectorială a sondajului

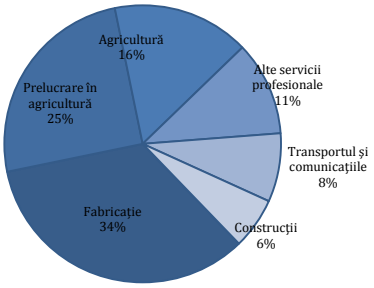

Acoperirea regională a sondajului

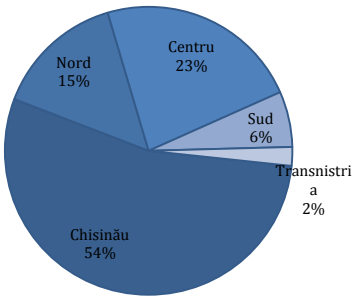

Dimensiunea companiilor acoperite

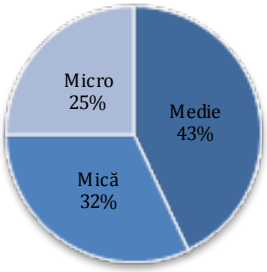

Mediul general de afaceri

<u>Principalele 5 constrângeri, în opinia ÎMM-urilor incluse în sondaj</u>

- Costul finanţării
- Disponibilitatea finanțării (dorinţa de a acorda credite)
- Corupția
- Dificultăţi privind cerinţele de colateral/garanţii
- Licențierea și autorizarea agenților economici

<u>Opinii privind perspectivele de afaceri</u>

- 30% din firmele incluse în sondaj cred că se pot dezvolta în climatul de afaceri existent
- 16% din firmele incluse în sondaj declară că pot face investiţii în climatul existent

Oportunităţi în temeiul AA/ZLSAC

Firme care pot sau doresc să vândă în UE

- 55% din firmele incluse în sondaj consideră că pot să vândă în UE acum.
- 68% din firmele incluse în sondaj și-au exprimat dorința de a vinde în UE.

Accesul pe piaţa Uniunii Europene

- Întreprinderile incluse în sondaj cunosc foarte puține lucruri despre modul de acces la piața UE și locul de unde pot obţine informaţii; mai puțin de 21% cunosc acest lucru.
- Circa 20% știu cum să găsească informaţii privind exportul în UE.

Înţelegerea schimbărilor apărute în accesul la piaţa EU în temeiul ZLSAC

ÎMM-urile incluse în sondaj cunosc puţine lucruri despre schimbările apărute în accesul la piață ca rezultat al ZLSAC:

- 22% cunosc schimbările care afectează tarifele;
- 16% cunosc cotele tarifare; și
- 25% au cunoștințe despre certificatele de origine.

Nivelul de pregătire al ÎMM-urilor pentru schimbările apărute în temeiul AA/ZLSAC

Deși marea majoritate a ÎMM-urilor incluse în sondaj intenţionează să elaboreze un plan de marketing pentru acces pe piaţa UE, sunt puţine cele care cred că au resurse interne sau pot obține acces la resurse externe pentru a-l implementa în mod adecvat.

- 54% din firmele incluse în sondaj au declarat că vor elabora un plan de marketing pentru acces pe piața UE;
- 37% au confirmat că au acces la fonduri externe pentru a implementa planul; și
- 24% au declarat că au resurse interne pentru a-l implementa.

Asistența necesară pentru a implementa o strategie de marketing privind exportul în UE: granturi; liberalizarea legislaţiei; asistență financiară; informaţii privind tarifele/cotele UE și modul de export în UE; contacte.

Oportunităţi de participare la licitaţii europene organizate de stat

Există cunoştinţe rezonabile despre oportunitățile de achiziţii publice europene, ÎMM-urile fiind interesate să participe la licitații. Totuși, rareori se cunoaște locul de unde se pot primi informaţii privind anunțurile de licitație și regulile licitației.

- 9% din ÎMM-uri declară că cunosc capacitatea de a participa la licitații europene organizate de stat;
- 29% au confirmat că sunt interesate să participe la licitații guvernamentale în UE;
- 5% din ÎMM-uri declară că știu unde să găsească informații despre regulile de licitație în UE;
- 5% din ÎMM-urile incluse în sondaj știu unde să găsească informații despre cereri de oferte în UE.

Înţelegerea modificărilor apărute în urma implementării AA/ZLSAC

Conştientizarea generală a AA/ZLSAC

- 33% din ÎMM-urile incluse în sondaj au auzit de AA/ZLSAC înainte de acest chestionar

- 43% din ÎMM-urile incluse în sondaj cred că AA/ZLSAC va avea impact asupra tuturor întreprinderilor din țară

Conştientizarea AA/ZLSAC în funcție de regiune

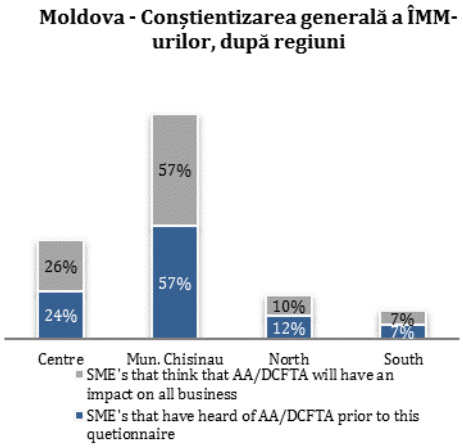

Impactul AA/ZLSAC asupra ÎMM-urilor

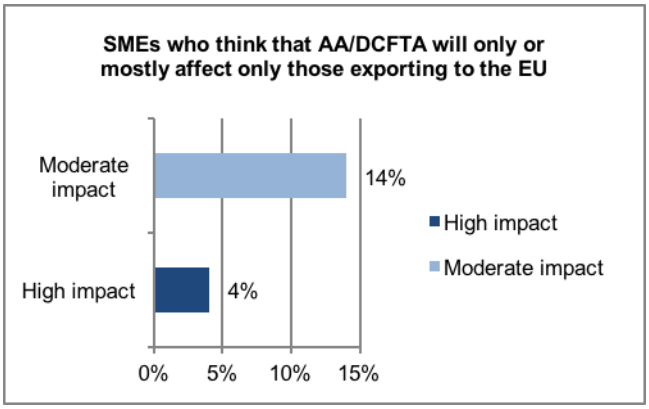

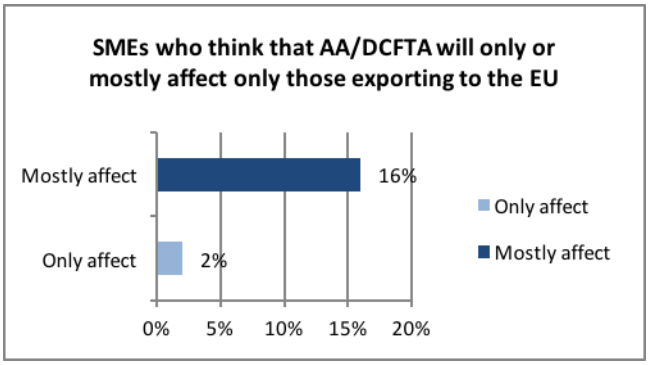

ÎMM-urile cred că activitatea lor nu va fi afectată și impactul va fi foarte redus - doar 2% din respondenți consideră că ar putea fi afectați.

Cunoştinţe specifice despre schimbări în rândul ÎMM-urilor

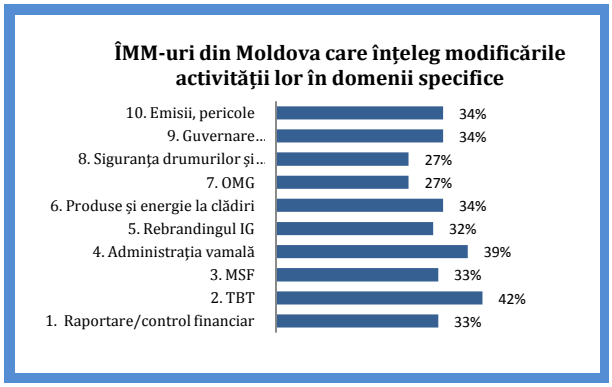

Întreprinderi care ştiu unde să găsească informaţii despre fiecare domeniu afectat

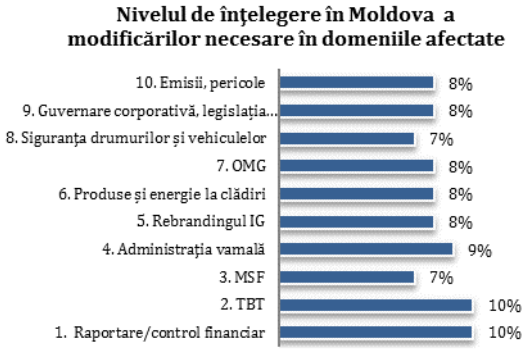

Calendarul adoptării acquis-ului comunitar

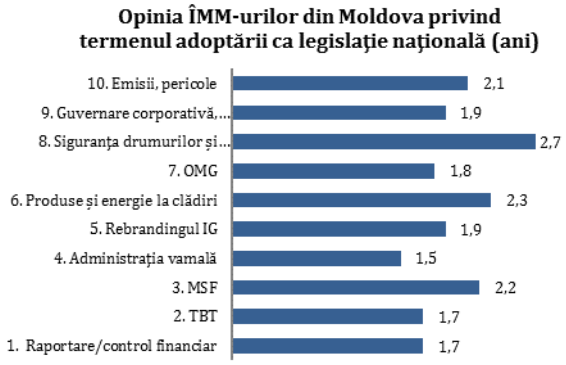

În general, ÎMM-urile posedă cunoştinţe foarte generale și limitate despre calendarul implementării legislaţiei;

Majoritatea respondenților nu au știut să răspundă la această întrebare și în cele mai multe cazuri răspunsurile au fost artificiale.

Disponibilitatea resurselor pentru conformare la AA/ZLSAC

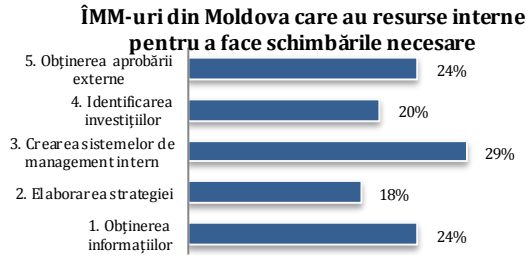

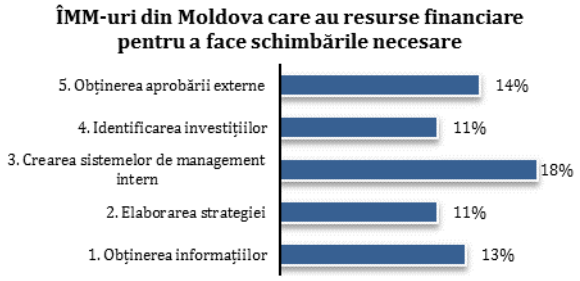

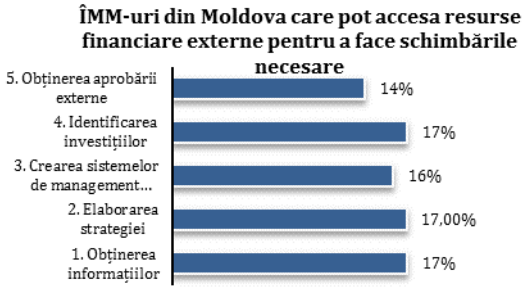

Circa un sfert din ÎMM-urile din Moldova au declarat că posedă capacități manageriale interne pentru a implementa schimbările necesare în urma aplicării AA/ZLSAC.

Circa 13% din ÎMM-uri au declarat că dispun de resurse financiare interne și alte 17% au declarat că ar putea avea acces la finanțare externă pentru a face schimbările necesare. Aceasta înseamnă că doar 30% din firme pot finanța schimbările necesare în urma implementării AA/ZLSAC.

Asistența necesară pentru ca țara să se conformeze AA/ZLSAC

Asistența sugerată de participanţi: Informare gratuită, instruire gratuită, asistenţă financiară, informaţii disponibile în limba rusă sau o traducere clară dacă sunt în altă limbă, colaborare cu companii similare.

Gradul de adecvare a serviciilor disponibile pentru dezvoltarea afacerilor

Experienţa serviciilor pentru dezvoltarea afacerilor

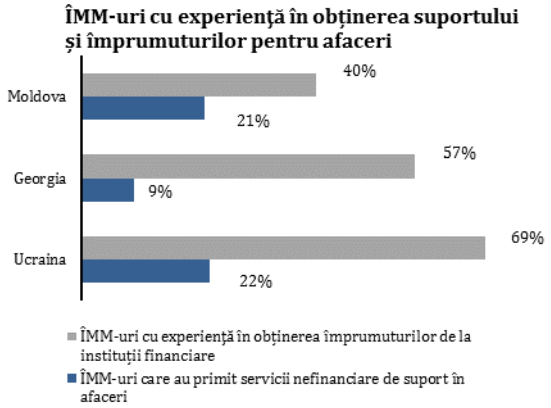

Majoritatea firmelor au primit împrumuturi, dar puține firme din cele trei țări au beneficiat de servicii pentru dezvoltarea afacerilor.

Gradul de adecvare a serviciilor pentru dezvoltarea afacerilor

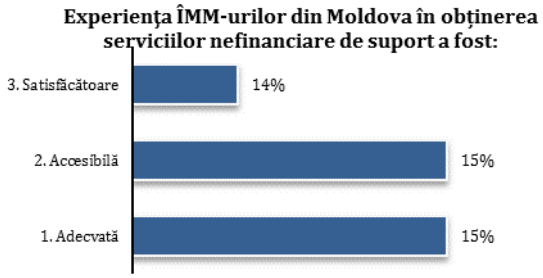

Dintre companiile care au beneficiat de servicii pentru dezvoltarea afacerilor, doar 14% din ÎMM-uri sunt mulțumite de serviciile primite și consideră că gama serviciilor pentru dezvoltarea afacerilor este adecvată. Cu privire la costul acestor servicii, 15% din ÎMM-urile care au beneficiat de ele cred că este un cost accesibil.

Experienţa împrumuturilor

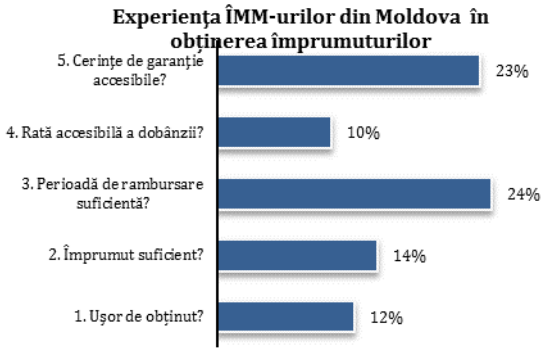

12% din ÎMM-uri au declarat că împrumuturile se obţin destul de uşor, doar 24% au declarat că împrumuturile sunt suficiente și au o perioadă de rambursare convenabilă.

ÎMM-urile au declarat că ratele dobânzilor sunt inaccesibile, circa 90% din ÎMM-uri au declarat acest lucru.

Cerinţele de colateral ridică probleme pentru 77% din ÎMM-uri.

Apendicele 2: Sondajul instituţiilor de suport în afaceri și al prolectelor de sprijin al afacerilor

Domeniul de aplicare şi aria de acoperire a sondajului

În cele 3 ţări au fost intervievate în total 63 de organizații care sprijină dezvoltarea ÎMM-urilor, inclusiv 13 ministere și organizații de stat responsabile pentru sprijinul afacerilor, 34 de proiecte de sprijin al afacerilor (BSP/PSA), 3 grupuri de experţi/de reflecție (think tanks) axate pe necesităţile ÎMM-urilor, și 14 instituţii de suport în afaceri (BSO/ISA).

Clasificarea BSO/ISA și BSP/PSA incluse în sondaj

	Moldova
Ministere responsabile pentru dezvoltarea ÎMM	2
Instituţii de stat pentru sprijinirea afacerilor	2
Proiecte şi donatori care susţin afacerile	16
Instituţii de suport în afaceri	4
Grupuri de experţi/ de reflecţie (think tanks)	1
	25

Conştientizarea AA/ZLSAC

Conștientizarea cerințelor/oportunităților AA/ZLSAC în rândul BSO/ISA intervievate

- ZLSAC este o temă populară, dar conştientizarea generală, în special prin prisma implicaţiilor ZLSAC asupra firmelor, este destul de redusă.
- ÎMM-urile cunosc puţin implicaţiile ZLSAC asupra firmelor lor, dar firmele care exportă, cele pregătite pentru a exporta și cele care ”o duc mai bine” sunt destul de conştiente.
- ÎMM-urile nu știu de fapt cum să beneficieze de ZLSAC.
- De asemenea, conştientizarea privind ZLSAC diferă între sectoare; de ex., firmele de TI și de producere au un nivel mai înalt de conştientizare decât majoritatea firmelor agricole, cu excepţia firmelor din sectorul vinicol care au de asemenea un nivel de conștientizare destul de bun.
- Guvernul a luat măsuri pentru a informa publicul despre ZLSAC, de ex. prin intermediul site-urilor web.
- În Republica Moldova, Guvernul nu este încă pregătit să informeze în mod onest publicul despre ZLSAC, deoarece există o teamă faţă de propaganda pro-rusă în perioada preelectorală.

Capacităţile de management și marketing ale ÎMM-urilor pentru a se conforma/a beneficia de ZLSAC

- În general, competenţele de management și de marketing sunt considerate reduse.
- Există multe firme care nu știu ce trebuie să facă pentru a asigura conformitatea cu ZLSAC.
- Firmele care exportă și cele pregătite pentru a exporta posedă competenţele necesare pentru a asigura conformitatea cu ZLSAC, în toate țările.
- Serviciul de asistenţă pentru export în UE este utilizat.

Capacităţile tehnice ale ÎMM-urilor pentru a se conforma/a beneficia de ZLSAC

- Capacităţile tehnice sunt mai bine dezvoltate decât cele de management sau de marketing, dar se consideră că ar mai putea fi îmbunătăţite.

- De obicei, firmele care exportă, cele pregătite pentru a exporta și cele care ”o duc mai bine” au cunoştinţe tehnice mai bune decât ÎMM-urile privind asigurarea conformităţii cu ZLSAC.

Capacităţile financiare ale ÎMM-urilor pentru a asigura conformitatea/a beneficia de ZLSAC

Se preconizează că asigurarea conformităţii cu ZLSAC va necesita multe fonduri.

- Există multe firme care au dificultăţi în cuantificarea necesităţilor financiare, întrucât nu cunosc cerinţele de adaptare la ZLSAC.
- Accesul la finanţare este dificil, deoarece ratele dobânzilor sunt considerate a fi mari; în toate țările, colateralul/garanțiile sunt o problemă și preţurile împrumuturilor sunt considerate prea mari.
- Lichiditatea pentru creditarea ÎMM-urilor nu este considerată o problemă, dar băncile menţionează lipsa proiectelor bancabile (care să îndeplinească cerinţele băncilor), din cauza lipsei educaţiei financiare și abilităţilor de planificare a afacerilor
- Creditarea este cel mai utilizat instrument financiar; leasing-ul și factoring-ul sunt disponibile, dar finanţarea activităţilor comerciale nu este utilizată de obicei de către ÎMM-uri; cererea pentru alte instrumente decât creditarea este redusă.
- Creditarea ÎMM-urilor este puternic colateralizată.
- Creditarea pe termen lung în moneda locală este practic indisponibilă pentru ÎMM-uri.
- În mod similar, de multe ori este nevoie de eforturi semnificative și creativitate pentru a identifica și valorifica mecanismele de susținere disponibile pentru implementarea ZLSAC la nivel de firmă.
- Sistemul juridic nefuncțional creează probleme atât pentru bănci, cât și pentru firme.

Tipul asistenţei necesare ÎMM-urilor pentru a asigura conformitatea cu AA/ZLSAC

Tabelul: Necesităţi de asistenţă ale ÎMM-urilor, percepute de BSO/ISA intervievate

	Moldova	Clasificarea necesităţilor
Management	2,17 (1)	1
Marketing / Etichetare	2,44 (2)	4
Tehnologie/Dezvoltarea produselor	2,67 (3)	3
Finanţe (Educaţie financiară)	2,72 (4)	2

Necesităţile de asistenţă au o relevanţă destul de apropiată, dar se poate face o clasificare, conform căreia necesitatea cea mai importantă este managementul, urmată de finanțe/educația financiară, tehnologie/dezvoltarea produselor și marketingul, inclusiv etichetarea.

MEDIUL GENERAL DE AFACERI

<u>Constrângeri majore pentru dezvoltarea afacerilor</u>

Constrângeri enumerate de toate BSO/ISA și BSP/PSA:

- Se consideră că implementarea normelor și regulamentelor este suboptimă, iar procesele de reformă durează prea mult.

- Se consideră că implementarea deciziilor politice și a cadrului instituțional pentru implementarea politicilor este problematică.
- Se consideră că situația geopolitică (cu Rusia) este o provocare majoră pentru mediul de afaceri.
- S-ar putea constata o anumită reticență față de crearea asociațiilor.
- Statisticile legate de ÎMM-uri ar putea fi îmbunătățite.
- Accesul pe piețele externe a fost considerat dificil.
- Accesul la finanţare a fost menționat ca un impediment major pentru firme.
- Accesul la inovații și noi tehnologii, inclusiv la infrastructura tehnologică, a fost considerat suboptim.
- Competenţele de afaceri și antreprenoriale au fost declarate ca fiind suboptime.
- Atragerea ISD este considerată suboptimă, din cauza situației economice.
- Impozitele sunt considerate ca fiind prea mari; sistemul fiscal se consideră că are nevoie de o revizuire generală.
- Găsirea unor parteneri strategici în UE a fost considerată dificilă.
- S-a menționat lipsa personalului calificat.
- Dimensiunea pieței a fost considerată prea mică.
- Nu există o politică coerentă stabilită privind ÎMM-urile şi asistenţa statului pentru ÎMM-uri este încă la o etapă incipientă.
- Nu există lobby pentru ÎMM-uri la nivelul guvernului.
- Corupția, sistemele juridice nefuncționale sau defectuoase, concurenţa neloială, sectorul informal și lipsa de transparenţă au fost considerate problematice pentru firme.
- S-a menționat că există prea multă birocraţie și că guvernele mai mult controlează firmele, decât să le susțină.
- Costurile de tranzacție ridicate, returnarea dificilă a TVA și sistemele netransparente de achiziţii publice au fost menționate drept constrângeri.

Perspectivele generale de afaceri

- Există un număr de sectoare care sunt considerate ca având un potențial bun pentru comerţul internațional.
- Există oportunități de atragere a investiţiilor străine.
- Există resurse umane, naturale și materiale adecvate, care trebuie valorificate.
- Introducerea sistemelor de guvernare electronică este considerată pozitivă.
- Se consideră că mediul general de afaceri se ameliorează.
- Mediul general de afaceri a fost considerat pozitiv, adecvat și fără corupție, facilitând desfăşurarea afacerilor.
- Sistemul bancar este considerat ca unul adecvat și favorabil ÎMM-urilor.
- Există mulți tineri bine pregătiţi, dornici să învețe.

Efectul constrângerilor BEE/MDA asupra conformării cu AA/ZLSAC (toate ţările)

- Nu se cunoaşte ce anume este necesar pentru a asigura conformitatea cu ZLSAC.
- Accesul la informaţii și cunoştinţe privind ZLSAC a fost considerat suboptim; există, de asemenea dezinformare, mai ales prin propaganda pro-rusă.
- Există o teamă privind cerinţele de investiţii pentru a asigura conformitatea cu ZLSAC.
- Există temeri că va exista o concurenţă mai dură, chiar și în țară, și că unele firme mai puţin competitive nu vor supravieţui după armonizarea cu ZLSAC.
- Adaptarea la standardele de siguranţă alimentară este considerată o problemă deosebită.
- S-a menționat lipsa infrastructurii adecvate de testare și certificare.
- În mod tradiţional, firmele se orientau spre piața din Rusia, și există temerea că piața UE nu va avea cerere pentru produsele CSI.
- Există o rezistenţă în rândul firmelor, deoarece se aşteaptă că ZLSAC va ridica costul derulării afacerilor, fiindcă în legislaţia naţională vor exista noi norme, regulamente și inspecţii privind conformitatea cu ZLSAC.
- Există percepția lipsei consultărilor publice privind ZLSAC.

Efectul constrângerilor BEE/MDA asupra oportunităţilor din cadrul AA/ZLSAC

- Se aşteaptă ca ZLSAC să aibă un impact pozitiv asupra competitivității, standardelor de produs, standardelor de mediu, siguranţei alimentare a țării, etc.
- Se speră că ZLSAC va crea mai multe oportunități pentru ÎMM-uri și va îmbunătăți competitivitatea firmelor.
- Se așteaptă ca ZLSAC să aducă mai multe oportunităţi de exporturi.
- Se așteaptă ca ZLSAC să permită atragerea mai multor ISD.

Suportul disponibil pentru asigurarea conformităţii cu AA/ZLSAC și realizarea oportunităţilor

Capacitatea de a susține ÎMM-urile în asigurarea conformităţii cu AA/ZLSAC și realizarea oportunităţilor

- BSO/ISA nu au capacități de a oferi servicii privind ZLSAC.
- Capacitățile par să fie concentrate în capitală, cu o acoperire redusă a zonelor izolate.
- Există camere internaţionale care conduc procesul de aplicare a ZLSAC, dar acestea nu ajung de fapt la ÎMM-uri.

Serviciile disponibile pentru conformitatea cu AA/ZLSAC (de ex. pentru testare, certificare, audit)

- Există câteva instituții de testare și certificare, dar cu capacităţi reduse; doar câteva din ele sunt acreditate la nivel internațional.
- Există laboratoare de stat și un număr redus de laboratoare private, care concurează între ele
- Multe instalații sunt învechite, necesitând modernizare și îmbunătățire.
- Donatorii internaționali susțin înființarea organismelor de testare și certificare.
- Există concurenţă între laboratoarele de stat și cele private.
- Infrastructura de metrologie se îmbunătățește, dar mai sunt multe de făcut.

Suportul necesar pentru conformitatea cu AA/ZLSAC

Suportul necesar pentru a îmbunătăți politicile și cadrul de reglementare

- Toate deciziile de politică trebuie transpuse în planuri de acţiuni, cu alocări bugetare şi responsabilităţi clare.
- Donatorii trebuie să facă din implementarea recomandărilor de politici o condiţie pentru oferirea de împrumuturi pentru politici și pentru oferirea de suport bugetar.
- Trebuie instituționalizate mecanisme adecvate de consultare a părţilor interesate, care să asigure participarea firmelor şi a întreprinderilor agricole.
- Cei responsabili de implementarea ZLSAC trebuie să posede cunoştinţe suficiente privind implicaţiile ZLSAC pentru firme, cu luarea în considerare cele mai bune practici internaţionale.
- Cunoştinţele din cadrul guvernului trebuie să fie instituționale, nu personale.

Necesităţi de sensibilizare și informare

- Trebuie organizată o campanie de sensibilizare adecvată (și autentică) privind ZLSAC, într-un limbaj accesibil și specific grupului-țintă.
- Guvernul, experţii și mass-media trebuie să conlucreze strâns pentru a organiza și implementa campania de sensibilizare și pentru furnizarea de informaţii.
- Campania de sensibilizare trebuie să fie bine organizată, coordonată și implementată, utilizând toate canalele de informare disponibile.
- Toți cei implicați în campania de sensibilizare și informare trebuie să fie bine instruiți.
- Campania trebuie să aibă loc în limbile engleză, română și rusă.
- Toate informaţiile trebuie să fie disponibile într-un singur loc (ghișeu unic), incluzând informaţii, modele, instrumente interactive, cum ar fi funcții de suport.
- Trebuie creat un dialog public-privat pentru a facilita campaniile de informare.

Necesităţi pentru a îmbunătăţi serviciile de dezvoltare a afacerilor și legăturile de afaceri

- Firmele trebuie să participe la costurile de consultanţă, dacă aceasta este oferită de donatori.
- Selectarea consultanţilor să se facă nu doar după preț, dar și pe baza calității.
- Consultanţii locali trebuie să facă echipă cu cei internaționali, pentru a avea acces la practica internațională.
- Firmele și fermele trebuie informate mai bine despre beneficiile asociațiilor.
- Particularităţile naţionale trebuie luate în considerare atunci când se insistă asupra creării asociațiilor.
- Sunt necesare mai multe informaţii despre interacțiunea afacerilor – în Republica Moldova și în UE.
- Legăturile de afaceri cu statele UE trebuie să fie specifice produsului și sectorului.

Necesităţi de instruire pentru conformitatea cu AA/ZLSAC

- Trebuie aplicată o abordare de sus în jos a instruirii: mai întâi se vor instrui ”formatori principali” care vor instrui formatorii locali.
- Trebuie utilizată experienţa internaţională pentru a instrui cel puţin formatorii principali.
- Formatori vor fi doar cei cu interacţiune facilă dovedită în relaţia cu firmele și fermele.
- După formarea iniţială, formatorii trebuie să fie instruiți.

- La dezvoltarea capacităţii de instruire privind ZLSAC, cunoştinţele trebuie să fie instituționalizate, nu personalizate.
- Instruirea privind ZLSAC/antreprenoriatul trebuie inclusă în sistemul TVET/ÎPT și în sistemul de guvernare electronică.
- Selectarea participanţilor este vitală pentru succesul instruirii; participanţii trebuie să se pregătească din timp pentru instruire.
- Instruirea trebuie să fie bine orientată către grupul-țintă, în ceea ce priveşte conţinutul și limbajul.
- Implementarea conţinutului instruirii trebuie monitorizată și instituţionalizată.
- Instruirea poate fi oferită în combinație cu asistenţa financiară.
- Asociațiile trebuie instruite pentru a-și putea instrui membrii.

Necesităţi de servicii tehnice (testare, certificare)

- Organismele de testare și certificare trebuie modernizate și susținute.
- Este necesară acreditarea internațională – în special pentru carne

Necesităţi financiare pentru a asigura conformitatea cu AA/ZLSAC și realizarea oportunităţilor

- Personalul din instituțiile financiare trebuie instruit, şi acesta trebuie să creeze instrumente financiare adecvate pentru a garanta firmelor și fermelor accesul la finanțare.
- Trebuie să existe asistenţă tehnică pentru a ajuta Guvernul să rezolve problemele sistemice din sectorul bancar, inclusiv regulamente ale BNM.
- Granturile pot fi combinate cu consultanţa, pentru a obține rezultate mai bune.
- Durabilitatea granturilor trebuie monitorizată atent.
- Schema de garanţie ar trebui revizuită.

SONDAJUL INSTITUŢIILOR FINANCIARE

Domeniul de aplicare și acoperirea

- În Republica Moldova, în sondaj au fost incluse 6 instituţii financiare şi au fost efectuate interviuri cu BERD şi BEI.

Provocări majore în creditarea ÎMM-urilor

Mediul general de creditare

- Creditarea ÎMM-urilor este o piață atractivă pentru bănci, dar este greu de găsit clienți capabili să elaboreze proiecte bancabile (care să îndeplinească cerinţele băncilor).
- Băncile se consideră că sunt “parteneri ai ÎMM-urilor”.
- Nu există probleme reale de lichiditate în bănci pentru creditarea ÎMM-urilor.
- Educaţia financiară este redusă în toate ţările.
- Băncile au menționat o lipsă de cerere pentru creditarea ÎMM-urilor.
- Costurile creditelor sunt considerate prea mari.
- Multe ÎMM-uri nu au cunoştinţe despre produsele bancare și nu înțeleg logica (și necesităţile) băncilor.

- Împrumuturile pe termen lung în monedă locală sunt o problemă în toate țările.
- În general, băncile sunt destul de precaute şi conservative în ceea ce priveşte creditarea ÎMM-urilor.

Cererile de împrumut

- Băncile ajută ÎMM-urile la întocmirea cererilor de împrumut, dar se plâng că la majoritatea firmelor rapoartele financiare sunt suboptime, structurate neadecvat sau sunt neclare.
- IMF-urile au cereri de împrumut mai simple decât băncile; de multe ori, ofiţerii de credite vizitează firmele pentru a întocmi la fața locului cererea de împrumut, împreună cu clienții.
- În multe bănci, microfinanţarea se face prin servicii bancare pentru clienţi de retail; există câteva IMF-uri active pe piață.

Realizarea colateralului/garanţiilor

- Realizarea colateralului/garanţiilor este un proces foarte dificil, consumator de timp și costisitor
- Creditele sunt puternic colateralizate.
- Pentru recuperarea colateralului, este necesară implicarea instanţelor judecătoreşti.
- Cele mai multe costuri legate de realizarea colateralului/garanţiilor pot fi recuperate.
- Există o piaţă a cumpărătorului pentru colateral/garanții, care face ca vânzarea colateralului/garanţiilor să fie dificilă pentru bănci
- Sistemele de recuperare prin intermediul instanţei de judecată necesită foarte mult timp, în toate țările (până la 15 ani în Republica Moldova).
- Sistemele judecătoreşti sunt considerate foarte ineficiente și corupte

Performanţa împrumutului

- Rata generală a creditelor neperformante ale băncilor în Republica Moldova este între 6% și 25% (15% - rata oficială a BNM). Ratele creditelor neperformante ale firmelor mai mici sunt mai reduse decât cele ale firmelor mari, deoarece un împrumut dubios de milioane de dolari poate influenţa în mod substanțial rata creditelor neperformante ale unei bănci.
- Ratele creditelor neperformante la IMF-uri sunt mult mai reduse decât la bănci.
- Rata dobânzii la bănci este de 8-14%; ; rata dobânzii la împrumuturi în valută străină este de 5-9%.

Conştientizarea AA/ZLSAC

Conştientizarea AA/ZLSAC în rândul instituţiilor financiare (IF)

- Cunoştinţele despre ZLSAC ale instituțiilor financiare sunt destul de reduse.
- Câteva bănci știu că ZLSAC va fi un subiect de interes pentru ÎMM-uri – oferind oportunităţi de afaceri – dar cunoştinţele generale rămân destul de reduse, chiar și la aceste bănci.
- Băncile și IMF-urile ar fi interesate să primească mai multă instruire privind ZLSAC, deoarece multe din ele şi-au dat seama că vor exista foarte multe oportunităţi pentru instituţiile financiare.

Conştientizarea AA/ZLSAC în rândul ÎMM-urilor

- Toate instituțiile financiare consideră că conştientizarea, cunoştinţele și managementul, capacităţile tehnice și financiare ale ÎMM-urilor cu privire la ZLSAC sunt destul de reduse.

Susţinerea ÎMM-urilor de către IF pentru implementarea AA/ZLSAC

- Cele mai multe IF nu conştientizează de fapt ZLSAC și implicaţiile ZLSAC pentru firme; totuşi, câteva bănci organizează evenimente de informare și sensibilizare privind ZLSAC, utilizând experiența externă.
- Toate băncile intervievate, din toate ţările, ar dori să existe o instruire pentru FI/IF cu privire la ZLSAC.

Mediul general de afaceri

C*onstrângeri majore pentru dezvoltarea afacerilor*

- Situația geopolitică generală - și conflictul dintre Ucraina și Rusia – se consideră o provocare majoră pentru mediul de afaceri.
- Instabilitatea politică şi embargoul impus de Rusia sunt considerate probleme.
- Implementarea deciziilor politice și cadrul instituțional pentru implementarea politicilor sunt problematice.
- S-a menționat că aplicarea legii poate fi îmbunătățită.
- Cadrul normativ pentru ÎMM-uri a fost considerat suboptim; există deficienţe în cadrul normativ.
- Accesul la finanţare a fost considerat deficitar, dar adesea s-a menționat că problema constă mai mult în acces decât în disponibilitatea efectivă a fondurilor.
- Dimensiunea pieței este considerată o problemă.
- Economia gri a fost menționată ca o problemă.
- Lipsa competenţelor de afaceri și financiare în rândul ÎMM-urilor a fost menţionată deseori ca o constrângere problematică.
- Corupţia este considerată o mare problemă.
- Sistemul juridic și judecătoresc este considerat o constrângere pentru întreprinderi

Perspectivele generale de afaceri

- Se consideră că mediul general de afaceri se ameliorează.
- Potențialul agriculturii a fost considerat pozitiv.

Efectul constrângerilor BEE/MDA asupra conformităţii cu AA/ZLSAC

- S-a menționat că majoritatea ÎMM-urilor nu cunosc încă implicaţiile ZLSAC privind firmele lor.
- Se așteaptă ca firmele să aibă costuri ridicate pentru asigurarea conformităţii cu ZLSAC, întrucât vor fi necesare investiții importante în vederea adaptării la standardele UE.
- Există un fel de fatalism, deoarece se crede că ”mai vine încă un necaz” (sau ”încă un animal în grădina zoologică...”).
- Ritmul de implementare a ZLSAC este considerat prea lent.
- S-a menționat un nivel insuficient al asistenţei statului.

Efectul constrângerilor BEE/MDA asupra oportunităţilor din cadrul AA/ZLSAC

- Se aşteaptă ca ZLSAC să aibă un impact pozitiv asupra mediului de afaceri.
- Se aşteaptă ca ZLSAC să aibă rol conducător în modernizarea țării.
- Se aşteaptă ca ZLSAC să deschidă noi oportunități de piață.
- Se aşteaptă ca ZLSAC să ofere firmelor acces la noi tehnologii și inovații.
- Se aşteaptă ca ZLSAC să îmbunătăţească competitivitatea țării.